ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,721 — Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905, ՕԳՈՍՏՈՍ 22 — 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — 4 ՐԷՃԷՊ, 1323 — 22 ԱՂՈՍՏՈՍ 1321 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

بوزانتیون
اینجه بویی و سیاسی غزته، صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
بوزانت كچیان
مطبعه و اداره خانه‌سی باب عالی جاده‌سی نومرو ۲۳-۲۵
داره مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՆԳԻՏԱԿԻՑ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՆԵՐՆ ԵՒ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼ ԿԻՆԵՐԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Դիտած եմ թէ ամէն անգամ որ ալքոլի վրայ խօսիլ կամ գրել պէտք ըլլայ, անմիջապէս գրողներու ու խօսողներու աչքին առջև կ'պատկերանան այն անձերն որք անյագ խմողներ են, որք շատ անգամ բան գործ չունին, տուն, ընտանիք, զաւակ, պատիւ մէկ կողմ նետած, օրուան մեծ մասը գինետուններու մէջ կ'անցընեն։ Վերջապէս, խմողներու այն հազուագիւտ դիբերուն ուղղած ենք մեր ալքերը, որք այլ եւս գոյքոյուած, փճացած են և ո՛չ խօսք հասկնալու կարողութիւն ունին, ոչ ալ տրամադիր են դժբախտաբար։ Հասարակութեան մէջ քանի՜ հատ կարելի է գտնել անոնցմէ. բարեբախտաբար գոնէ մեր մէջ շատ վտիտ թիւ մը կ'կազմեն ասոնք։ Ի՞նչ պէտք ընենք սակայն համայնքին այն խոշոր, հսկայ մեծամասնութիւնն որ այսօր ալքոլամոլութեան տեսակէտով նոյնքան վտանգաւոր, նոյնքան արգահատելի ու պժգալի է միանգամայն, որքան այն գինետուններէ անբաժան «ե—չինով» պատէ պատ զլտորելով տուն դարձողները։ Թերևս ապշիք տեսնելով թէ դուք որ այնքան քիչ կ'խմէք և ձեր աղէկին որ այնքան կ'խորչի գինովներէ ու գինովնալէ, պատէպատ զլտորող գինովին հետ հաւասար գետնի մը վրայ դրուեցաք այսքան յեղակարծօրէն։ Զափազանցութեան նշոյլն իսկ չկայ գրածիս մէջ, քանի որ բանաստեղծութիւն չէ որ պէտք ընենք և յանուն գիտութեան խօսողին գլխաւոր պարտականութիւնն է ճիշտ չափ և ուղիղ հշգրիտ ներկայացնել։ Պէտք է գիտնալ թէ ալքոլի գործածութեամբ մէյմէկ ալքոլամոլներ ըլլալու համար մասնաւոր ու բացարձակ պայմաններ չկան, այնպէս որ մարդիկ կան որ առանց գինովնալու, առանց գինետուն գացած ըլլալու և հակառակ այնքան զգուշութեամբ և սուղ գինով գնած օգտակ ըմպելիներուն, դարձեալ ալքոլամոլութեան ախտին կ'վարակուին, իրենց կազմուածքին մասնաւոր տրամադրութեանը շնորհիւ։ Եւ որովհետև չարիքն անգիտակցաբար է որ տեղի կ'ունենայ, հետևաբար նպատակայարմար դատեցի յօդուածիս նիւթ ընտրել «անգիտակից ալքոլամոլները» և գիտնել տալ իրենց թէ ի՞նչպէս ալքոլը կրնայ վնասել մարդկային առողջութեան՝ առանց ալքոլին գործածումը չափազանցութեան տարուելու, առանց երբեք գինովնալու (alcoolisme insidieux et inconscient)։ Այս կարգի ալքոլամոլներն ընդհանրապէս զանազան լուրջ (?) պատճառներ կ'ունենան խմելու. գործի ձախորդութիւն կամ ընդհակառակը խիստ մեծ յաջողութիւն, ուրախութիւն կամ վիշտ, տաքնալ կամ մսիլ. ասոնք ալ սխալ ըմբռնուած բժշկական պատուէրի մը կամ առողջապահական ռէժիմի մը հետևելու համար. կարգ մը մարդիկ ալ պարզապէս խաթրի համար կամ ուրիշներու նմանելու համար է որ կ'խմեն. ասիկա բնաւ անհաւատալի բան չէ. մարդիկ բնական ձգտում մ'ունին իրենցմէ առաւելաբար հարուստ, անուանի, վերջապէս ոև է յառաջութեամբ գերազանց մէկու մը նմանելու. ոմանք այս փափաքն այնքան ծայրայեղութեան տարած են որ սկսած են ծիծաղելի, անհեթեթ բաղձանքներ ցոյց տալ. վերջապէս ոև է կերպով նմանելու համար իրենց հաւնած անձին։ Թերևս շատեր կան որ վերնատ ըլլալ կ'փափաքին որպէս զի Ֆլոպէռի հանճարն ունենան. կամ թոքով ըլլալ որպէս զի Տարուինի նմանին. մարդիկ ալ կան որ Ալֆրէտ տը Միւսէի նմանելու համար մեծաքանակ ալքոլ կուլ կուտան, սակայն չեմ գիտեր թէ ի վերջոյ անոր նման երիտասարդ տարիքի մէջ թոքախտէ մեռնիլ կ'ուզեն ալքոլին պատճառաւ։ Այս նմանելու բաղձանքին համար է որ շատ անգամ մարդիկ ալքոլամոլ կ'դառնան, և այս նմանելու ջղային անկշռ (?), այս անամիտ բաղձանքն աւելի մեր Հայ կիներուն վրայ է որ այնքան կսկծալի ու այպանելիօրէն կ'նշմարուի, մասնաւորապէս ալքոլամոլութեան պարագային։ Հայ կիներն ալքոլամո՛լ. խիստ ցաւալի է ասիկա խոստովանիլը, որովհետև եթէ այս մեծ չարիքին դէմ մղուած պայքարին մէջ ապաւինելիք կէտ մը կար, այն ալ կիներու աջակցութիւնը պիտի ըլլար. և կարծեմ ամէն կողմէ այս տեսակ կարծիքներ ու փափաքներ յայտնուեցան, սակայն ինչպէ՞ս կրնանք ամուսինը փրկել ալքոլամոլութենէ այն տեսակ թեթևամիտ կնկան մը միջոցաւ որ չի խպնիր իր ամուսնոյն թևը մտած քաղինոյէ քաղինօ պտըտելու և էրիկ մարդոց հետ հաւասար չափով խմելու։ Ի՞նչ կ'սպասէք այն կինէն որ ամէն իրիկուն գարեջրատուն կը վազէ, հոն ժամադրութիւն կուտայ իր ամուսնոյն. այն կինէն որ չի կարմիր այդ միջավայրին մէջ գտնուող գինովներու լպիրշ նայուածքներէն. դեռ ի՞նչ կ'սպասէք այն կիներէն որք մասնաւոր յոխորտանքով մը կ'յայտարարեն թէ այն ինչ պարոնին հետ հինգ գաւաթ պարպելէ վերջ իրենք բնաւ չգինովցան, բայց պարոնին գլուխը դառնալ սկսաւ։ Ընդհակառակն ես խորհուրդ պիտի տայի, որ փոխանակ կիներուն միջոցաւ ամուսինները փրկել աշխատելու, էրիկ մարդոց ձեռքով, կիները փրկէինք. չարիքն իր տեղը գլուխը ցոյց տալ սկսած է. կիներու ալքոլամոլութիւնն ապագայի մեծագոյն աղէտն է. նախ կիները փրկենք ալքոլամոլութենէն քանի որ դեռ շատ ուշ չէ, նոյնպէս փրկած կ'ըլլանք ապագա (?) դաստիարակող պատկանող կիները, որ ինչպէս գրած եմ, կրկնած եմ և միշտ կ'կրկնեմ թէ հարուստներու աղեղ սովորութիւններն իւրացնելով, իրենց առողջութեան կ'վնասեն։ Գուցէ առարկէք թէ «ասոնք մեր գաւաթները անվնաս ըմպելիներ են.» սակայն ալքոլը ամէն տեղ ալքոլ է, գինովն ամէն տեղ գինով է. ինծի համար, ինչպէս նաև բոլոր բժիշկներուն համար, ամենայնէն (?) սկսեալ էն չքեղ քաղինօն, հաւասարապէս թունաւորիչ, աւերիչ ու ապականիչ վայրեր են. չէ՞ մի որ միևնոյն ալքոլն է որ կ'ծախուի ու կ'սպառի ամէն տեղ։ Այն ինչ հարուստ տիկնոջ նմանելու համար ալքոլ գործածել, ապուշ անձնասպանութիւն է. ֆէմինիզ (?), զարգացած երեւալու համար օղիի կամ գարեջուրի գաւաթներ պարպելը տխմարութիւն և իմաստակութիւն է։ Զարգացա՞ծ էք, լայնամի՞տ էք, տարբեր միջոցներով ցոյց տուէք ձեր կորովը, նախապաշարումներն ատանկելի (?) ըրէք, (?) գործերու մէջ գործածեցէք ձեր ուժերը։ Ալքոլամոլութիւնը թողուցէք Արեւմուտքի ինկած կիներուն, փողոցները գիշերող, մայթերու վրայ սլքտացող, անտուն թափառիկ, դժբախտ կիներուն, որոնք իրենց ընկերական կեանքին աննպաստ պայմաններու ծնունդն են. դուք ատոնց պատճառները չունիք։

«Բայց տարին քանի մը անգամներ քաղինօ երթալով մարդ ալքոլամոլ կ'ըլլա՞յ»։ Այո՛, կ'ըլլայ, և դեռ ձեր մտքէն չանցած կարգ մը ըմպելիներէ ալ ալքոլամոլ կ'դառնաք, զորս ցոյց պիտի տամ հիմա։ Այն ամէն ըմպելիներն որոնք ալքոլ կ'պարունակեն, վաղ կամ անագան բայց անխուսափելիօրէն կրնան ալքոլամոլութեան առաջնորդել մէկը. ասիկա կախեալ ունի ալքոլին քանակէն, որակէն և խմողին մասնաւոր տրամադրութիւններէն։ Այն ըմպելիներէն շատերը, որոնց մէջ աւելցուցած են տեսակ տեսակ անոյշ հոտեր ու ախորժաբեր համեմներ (վէրմութ, պիթըռ, շարթրէօզ, պէնէտիքթին ևլն.,) և կամ տեսակ տեսակ լիքէօրներ, որոնք կը պարունակեն 100ին 60—65 ալքոլ և 35—40 պարզ օշարակ, կ'կարծուի թէ նոյն իսկ կիները կրնան առանց անպատեհութեան գործածել իրենց մարսողութիւնը դիւրացնելու կամ ախորժակնին գրգռելու համար, շատ անգամ այս ըմպելիներն իբր անվնաս նիւթեր պզտիկ աղջկանց ալ կ'մեծարուին։ Այս ըմպելիները, իրաւ է որ, սուղ գնով գնուած ու քիչ քանակութեամբ կ'գործածուին ու մեծ հաճոյքով կուլ կ'տրուին, բայց, դժբախտաբար թոյն ըլլալէ վայրկեան մը իսկ դադրած չեն, և ինչպէս որ դառնահամ ու անտանելի հոտ ունեցող դեղահատները դիւրութեամբ առնուելու համար ոսկիի կամ արծաթի թերթով կ'պատեն, նոյնպէս ալ օգնելից ըմպելիներու թունաւորումի գործը հաճելի կերպով կատարելու համար աչքախտալ (?) ալքոլին մէջ տեսակ տեսակ համեր ու հոտեր կ'աւելցնեն. և ինչպէս որ դեղահատներու ընկլուզ ազդեցութեան արդիւնք մը չեն արծաթ կամ ոսկիի թերթէ պատառները, նոյնպէս ալքոլին պատճառելիք վնասները չեն կրնար մեղմացնել անոր մէջ դրուած գոյները, համեմներն ու հոտերը։ Կարգ մը կիներ ալ կան որք սա հաստատ համոզումն ունին թէ իրենք ալքոլ բնաւ չեն դներ և իրենց խմած գինիներն իբր դեղ կ'առնեն անարիւնութեան և դժուարամարսութեան պատճառաւ։ Ճաշի տանն գինեքինայի, ժանքէնիի կամ զոլա—քաքաօյով պատրաստուած գինիներ կ'գործածեն (այս դեղերն 100ին 15—17 ալքոլ կ'պարունակեն)։ Նոյն այդ տիկինները գինիի գործածութեամբն ընդհանրապէս սրտի բաբախումէ կ'նեղուին, տաքութենէ կ'տառապին, և ասոնց առաջքն առնելու համար ըստ կամս «Գլի» (?) կ'գործածեն (100 կրամ մէլիսի ջուրը 85 կրամ ալքոլ և 15 կրամ ջուր կ'պարունակէ), եթէ օրական 2—3 անգամ դգալ գործածուի 25 կրամ զուտ ալքոլ կ'ներկայացնէ. նոյն այդ կիները Ռիքլէսի (?) կ'գործածեն զովանալու համար որ նոյնպէս զուտ ալքոլով պատրաստուած է։ Ուրիշներ գրէթէ միշտ Մարիանի, Պիւմօի, Տէզիլի գինի կ'գործածեն (100ին 15 ալքոլ կ'պարունակէ) առանց չափը գիտնալու և զարմանալին այն է որ շուտ աղէկնալու համար ընդհանրապէս շատ կ'գործածեն և օրական մինչև 100—150 կրամ կ'սպառեն։ Տարբեր խնդիր է թէ իրենց առողջական վիճակը չբարւոքելէ զատ, ա՛լ աւելի կ'վատթարանայ, որովհետև վերոյիշեալ դեղերուն օգուտն զգալու համար բժիշկին պատուէրին համաձայն առնել պէտք է և ո՛չ թէ ըստ կամս։ Տօքթ. Թուլուզ կ'պատմէ որ հարուստ ընտանիքի մը երախան քանի մ'օրուան մէջ «ջղաձգ» (convulsion) և փսխում կ'ունենայ, որուն պատճառը ուրիշ բան չէր բայց եթէ կաթնտուին գինի գործածելը առանց տիկնոջ խորհրդով։ Արդ եթէ համբերութիւն ունենանք կիներուն կեանքն ուսումնասիրելու, զարմացմամբ պիտի տեսնենք թէ շատեր օրական բաւական ալքոլ կ'սպառեն առանց ամենափոքր գաղափար մ'ունենալու իրենց ըրածին։ Օրուան մէջ զանազան պատճառներով առնուած ալքոլն հաշուելով, պիտի տեսնենք թէ անոնք օրական 50—60 կրամ զուտ ալքոլ կ'սպառեն, որ շատ մեծ քանակութիւն մ'է փափուկ կնոջ մը համար, և արդէն մեր Պոլսեցի կիներուն կեանքն ու կազմն եթէ նկատի առնենք, նոյն իսկ օրական երկու գաւաթ անարատ գինի գործածելով, անոնք լայնօրէն ալքոլի ազդեցութեան տակ կ'իյնան (?). վերջապէս զանազան պատճառներով բացառաբար (ըստ իրենց) առնուած ալքոլը քիչ քիչ վարժութիւն կը դառնայ և օր մ'ալ կ'տեսնենք որ պէտքն զգալի ըլլալ կուտայ, և արդէն ո՞ր մեծ մոլութիւն այս կերպով սկսած չէ։

Առողջաբանները կ'ըսեն թէ անարատ գինին այն ատեն վնասակար կ'ըլլայ գործածողին համար՝ երբ չափազանցուի։ Առողջաբաններու այս կարծիքը շատեր յօդուածի նիւթ ընելով պարզապէս ժողովուրդը կ'մոլորեցնեն, և մարդիկ կ'ալքոլանան առողջապահական կամ բժշկական յօդուածին հետևելով, և ասիկա ապացուցանելու համար ստիպուած եմ քիչ մը մանրամասնութեան մէջ մտնել։ Ըստ առողջաբաններու գինին վնասակար չ'ըլլար եթէ չափազանցուի, շատ ճիշդ է ասիկա. սակայն առողջաբաններու այս խօսքն օգտակար ըլլալու համար պէտք է ժողովուրդը կատարեալ ծանօթութիւն մ'ունենայ բժշկութեան այն մասին վրայ որ կ'կոչուի chimie physiologique. ժողովուրդն ի՞նչպէս կրնայ գիտնալ թէ ո՞րն է այն չափն որ օգտակար ըլլալէ կ'դադրի և չափազանցութեան սահմանին մէջ կը մտնէ, ապահովաբար անկարելի է որ գիտնայ և այսպէս անգիտակցաբար կ'ալքոլանան։ Առողջաբանները նոյնպէս մէկ լիտր գինի կ'արտօնեն այն գործաւորներուն համար, որոնք մարմնական ծանր աշխատանք ունին. հոս ալ առողջաբաններն իրաւունք ունին, բայց դժբախտաբար այս յայտնութիւնն ալ կրնայ վնասակար ըլլալ ժողովուրդին ամէն դասակարգին համար. որովհետև մարդիկ առողջաբաններու խօսքին հետևելով՝ անհոգ ու անփոյթ կերպով օրական մէկ լիտր գինի պիտի գործածեն վստահ ըլլալով թէ իրենք ալքոլամոլութեան չեն առաջնորդուիր, քանի որ հեղինակաւոր բրոֆէսէօրներու հրահանգին հետևելով է որ կ'խմեն։ Իրաւ է թէ չափն ամէն երկրի մէջ միևնոյնն է, բայց ամէն երկրի գինին միևնոյն քանակութեամբ ալքոլ չի պարունակեր. և եթէ առողջաբանները մէկ լիտր գինի կ'արտօնեն, ասիկա այն գինին է որ 100ին 8—9 համեմատութեամբ միայն ալքոլ կ'պարունակէ. այն գինին որ հարաւային Ֆրանսա կ'արտադրէ։ Դժբախտաբար ժողովուրդն այն ամէնը կ'անգիտանայ. իրեն համար կարեւորն օրական մէկ լիտր չափն է. անիկա բնաւ չանդրադառնար գինիին տեսակին. չուզեր հասկնալ թէ երբ Պուրկօնեի կամ Պոռտոյի հաստատ կարմիր գինին գործածէ 100ին 9—13 համեմատութեամբ ալքոլ կ'պարունակեն, եթէ Պանիւլս, Կոլոնաչ գինիներ գործածէ՝ 100ին 15—18 ալքոլ կ'պարունակեն, եթէ Պոլսեցին օրական մէկ լիտր Տարտանէլի, Կիպրոսի, Սամոսի կամ Իզմիրի գինի գործածէ, առողջաբաններուն պատուէրին համաձայն(?) խիստ դիւրաւ կ'ալքոլանայ, որովհետև 100ին 14—18 համեմատութեամբ ալքոլ կ'պարունակեն. նոյնպէս զօրաւոր են իտալական և հունգարական գինիները։ Ինչ որ ըսուեցաւ գինիին համար, այսօր կարելի է ըսել գարեջուրին համար. Գերման, Հունգարացի առողջաբաններն իրենց գործաւորներուն կ'թոյլատրեն օրական 8—10 լիտր գարեջուր խմել. այդ մարդիկ իրենց ժողովուրդին է որ կուտան այդ պատուէրն և աչքի առջև ունին իրենց երկրին թարմ և թեթև գարեջուրն որ շատ քիչ քանակութեամբ ալքոլ կ'պարունակէ։ Մէկ լիտր գարեջուր 10—15 կրամ ալքոլ (3—5 տրամ ալքոլ) կ'պարունակէ, այդ գարեջուրն իրենց երկրին համար պատրաստուած է (bière de ménage) որ հազիւ 6—8 օր կ'դիմանայ, և եթէ օտար քաղաք ղրկել ուզեն ստիպուած են փոխանակ 10ի, 50 կրամ ալքոլ աւելցնել, որպէսզի երկար ատեն դիմանայ։ Այս ծանօթութեամբ կ'տեսնէք թէ Պոլսոյ մէկ լիտր գարեջուրը կ'համապատասխանէ Վիեննայի մէջ սպառած 4—5 լիտրին։ Իսկ ընդհանրապէս Հայերուն գործածած ըմպելիները փոխանակ Եւրոպացւոց գարեջուրին կամ գինիին պէս քիչ քանակութեամբ ալքոլ պարունակելու, ընդհանրապէս 50—60 ալքոլ կ'պարունակեն (օղի, գոնեակ, գիրշ, ռոմ, ևայլն) և կան որ 70—75 ալքոլ կը պարունակեն որ ժողովուրդը կ'ճանչնայ «...—...» անունով։ Ոմանք ալ աբսէնդ, վէրմութ, շարթրէօզ, կ'խմեն. այս վերջիններն աւելի հարուստ դասակարգին մէջ ընդհանրացած են։ Սակայն ի՛նչ անուն որ ալ առնէ ալքոլը, միշտ ալքոլ է, միշտ վնասակար է։

Հիմա տեսնենք թէ մեր ժամանակ կարծուած դասակարգն օրական ի՛նչ քանակութեամբ ալքոլ կ'գործածէ։ Երեկոները շրջապատուած ընտանիքին անդամներով՝ ախորժակնին սրելու համար սանկ քանի մը գաւաթ գոնեակ, օղի կամ ռոմ որ իրենց պարունակած ալքոլին բաղդատմամբ կ'համապատասխանէ 5 լիտր վիեննական գարեջուրի կամ կէս լիտր գինիի։ Ճաշի տանն Եւրոպացւոց դրութեամբ քանի մը գաւաթ աղէկ գինի կամ Մինիխի գարեջուր որ ըստ իրենց բնաւ վնասակար չէ, բայց 100ին 5—6 ալքոլ կ'պարունակէ որով մէկ քանի ժամուան մէջ 80—100 կրամ ալքոլ կ'սպառեն ինչ որ Գերման կամ Ֆրանսացի գործաւորը 24 ժամուան մէջ առնել թոյլատրուած էր. և եթէ ճաշէն վերջ երեկոյթի մ'ալ երթան տ'լ (?) կրնաք հասկնալ որ այս անգիտակիցներուն ժամակալութիւնն որոնք գինովութիւնն և գինետուները կ'ատեն, և դեռ զարմանալի միամտութեամբ մ'ալ կ'հաւատան թէ իրենք ալքոլամոլներ չեն։ Եւ որովհետև խնդիրն անգիտակից ալքոլամոլութեան վրայ է, պարտաւոր եմ հասկցնել թէ բժիշկներն ալքոլամոլ (alcoolique) անունը կուտան ո՛չ թէ այն անձերուն որ շատ ալքոլ կ'սպառեն, հապա բոլոր անոնց որք ալքոլի գործածութիւնը մատնանշող երևոյթներ ցոյց կուտան։ Կան մարդիկ որ օրական 100 տրամ օղի գործածելով 5 տարի վերջ այդ նշանները ցոյց կուտան. ոմանք օրական 50 տրամ գործածելով 2 տարի վերջ, ուրիշներ օրական 2—3 փոքր գաւաթ քոնեակ կամ ուրիշ ըմպելի գործածելով, 6 ամիս կամ տարի մը վերջ այդ նշանները ցոյց կուտան։ Կիներ կան որ օրական մէկ գաւաթ անարատ գինի գործածելով, ուրիշներ ալ նոյն իսկ կաթիլով գործածելով հանդերձ իրենց կազմուածքին աննպաստ պայմաններուն պատճառաւ չափազանցութիւն գործած կ'նկատուին, և միևնոյն ախտանշանները ցոյց կուտան, ինչ որ պիտի տեսնուէր կատարեալ գինովի մը վրայ։ Ինչպէս կ'տեսնուի կիները գիտականօրէն ալքոլիկ ճանչնալու համար քիչ քանակութեամբ ալքոլը բաւական է արդէն։ Ամէն անձ միևնոյն առանձնայատկութեամբ չի վայելեր ալքոլին առջև։ Փոքէլ կ'ըսէ թէ կարգ մը մարդոց ամենաչնչին քանակութեամբ իսկ գործածած ալքոլն արդէն չափազանցութիւն նկատուելու է։ Այս կարգին պատկանող անձերը, նամանաւանդ կիներն անոնք են որք շատ դիւրագրգիռ են, շատ ջղային են, բնաւ մարմնական զբաղում չունին, կամ մտաւորական զբաղում միայն ունին, որոնք սաստիկ տկարութիւն ունին, դժուարամարսութենէ կ'տառապին (?), սուր հիւանդութենէ ապաքինած վիճակի մէջ են, որոնք մէյ մէկ նէօրասթէնիքներ են, վերջապէս անոնց համար որ իրենց կազմը աննպաստ պայմաններու մէջ կ'գտնուի մէյմէկ arthritiqueներ ըլլալով։

Ալքոլ գործածել առանց առողջութենէն բան մը վրայ տալու՝ իսկապէս դժուարին ու ամենափափուկ պարագայ մ'է. ալքոլ գործածել և անկէ չվնասուելու համար, ժողովուրդը նկատողութեան առնելու է գործածած ըմպելիին տեսակը, անոր մէջ գտնուած ալքոլին քանակութիւնը, գործածելու եղանակը, բնախօսական դրութիւնը, պայմանն ու չափը, խմողին կազմուածքը, ունեցած հիւանդութիւնները, արհեստը, սովորութիւնները, ընկերական դիրքը, տարիքը, սեռը, ժառանգական տրամադրութիւնը, ապրած կլիման, եղանակը, ջղային վիճակները, մտաւորական զբաղման չափն ու սահմանը։ Եւ որովհետև անկարելի է գտնել երկու անհատ, նոյն իսկ երկու հաւասար (?), որ իրենց վիճակը համապատասխանէ բժշկական, բնախօսական, առողջաբանական ու կենսախօսական այս պայմաններուն, և որովհետև ալքոլ գործածողին ամենափոքր գաղափար մ'իսկ չունին գիտութեան այս ճիւղերուն և անոնց ունեցած առնչութիւնն ալքոլին հետ, անգիտակցաբար պիտի առաջնորդուին ալքոլամոլութեան։ Երբեք քաջալերուելու չէ մեր դրացիին վիճակէն, կամ մեր հայերուն վիճակէն հետևցնելով թէ անոնք որ այնքան ալքոլ կ'գործածեն առողջ կ'ապրին, հետևաբար ասոնք սուտ խօսքեր են, աւելորդ գլխու ցաւեր են. այդ եզրակացութիւններն ալ հիմնովին սխալ են. ինչպէս գրեցի, մարդոց ֆիզիքականն իրարու չի համապատասխաներ և պէտք է գիտնալ թէ աշխարհի վրայ ամենադիւրին կերպով ալքոլացողներն ալքոլամոլին զաւակներն են. զգո՞յշ։ Ընթերցողները մանաւանդ սիրուն ընթերցողուհիներն որոնք այնքան վշտացած են այս պահուս ինծի դէմ թող բոլոր մ'իսկ մի՛տքերնէն չանցընեն թէ ես այս առողջը խմբագրած եմ հակալքոլականներու հաճոյք պատճառելու համար։ Ինծի՞. ասոնք ցաւալի իրականութիւններ են, որոց պերճախօս վկաներն ամէն օր զանազան հիւանդանոց դիմող հիւանդներն են. ցաւալի պարագան ան է մանաւանդ որ այդ խեղճ ողորմելի հիւանդները կ'անգիտանան իրենց հիւանդութեան պատճառներն և մի միայն զիրենք քննող բժիշկն է որ ալքոլականութեան նշանները տեսնելով երեւան կ'հանէ բուն իրականութիւնը, որ ատեն շատ անգամ չարիքը դարմանելը դժուար կ'ըլլայ։

Բժիշկ (ՏՈՔԴ.) ՄԻՀՐՈՆ ՁԻԼԵԱՆ

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (11)

ԼՈՒԻ ԺԱՔՕԼԻՕ

Կորսուած՝ Ովկիանոսին Վրայ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ՔՈՒԱՆԿԸ

Զ.

«Աղուո՛ր մարդ, անչա՛փ արարած, վարնա՛ց աղիկայ,» ասոնք էին իր բառարանին սովորական բացատրութիւններն երբ հասարակ ժողովուրդին վրայ կ'խօսէր, ուրկէ սակայն ելած էր իր հայրը, և իր այս ստորութիւնն այնքան հեռուները տարած էր որ օր մը ծեր մարքիզ Լարա—Բօէլլօ, այն որ երեսուն տարի առաջ իր հօրը դրամագլուխը գրած էր, սա խիստ բառերն ուղղեց իրեն.

«Շատ շուտով մոռցեր էք, սիրելի տղաս, թէ առանց անձնուէր բարեկամներու վստահութեան, որոց հայրդ իր փայլուն յաջողութիւններով արժանի էր, դուք այսօր սեւէ հաստատութեան մը մէջ պարզ գրագիր մը, կամ Լուվրի ու Պօն—Մարշէի մէջ պարզ պաշտօնեայ մը պիտի ըլլայիք, եթէ ոչ աւելի վար բան մը։»

Է.

Շատ խիստ բայց արժանաւոր էր ծերուկ Լարա—Բօէլլօ մարքիզին կողմէ Մ. Բրէվօ—Լըմէռին տրուած դասը։ Ալպէր շրթունքը խածեր էր կատաղութենէն, որովհետև այս քարոզն իր գլխուն կարդացուած տանն բազմաթիւ հիւրեր կ'գտնուէին մարքիզին տունը, և սակայն լռիկ մնջիկ ընդունեցեր էր այս նախատինքը, զոր իր պարծենկոտ բնութիւնն աւելի կ'դառնացնէր։ Ալ անգամ մ'ալ ոտք չդրաւ իր հօրը հին բարեկամին տունը, առանց մտածելու թէ օր մը կրնար նորէն պէտք ունենալ անոր։ Փութկոտութեամբ կ'փնտռէր նոյեմ (?) ունեցողներու ընկերակցութիւնն և շատ անգամ չափազանց սուղ կ'գներ անոնց ընկերութեան մէջ ընդունուելու պատիւը։ Իրմէ ամէն բան ստանալու համար շատ պարզ միջոց մը կար. ամէն անգամ որ այս պզտիկ ազնուականներէն մէկը որ ինքզինքը Խաչակիրներէ սերած կ'համարէր քիչէն քիչ, առանց յիշելու թէ իր մեծ հայրը շուկա ծախած էր շուկային մէջ, գումարի մը պէտք ունենար, հետեւեալ հեռագրական ոճով նամակը կ'գրէր.

«Շատ բարի բարեկա՛մս,

«Երէկ գիշեր տասնոց չինաց քովս. անհրաժեշտ պէտք կայ տասը պանքնոտի, ցերեկէն առաջ։ Շնորհակալ եմ ձեր ծառայութեան մասին, եթէ կարելի է. ամէն պարագայի մէջ միշտ քուկդ,

«Մ. Դը լա Մարթինիէռ»

Ալպէր կ'պատասխանէր.

«Ինչպէ՞ս եթէ կարելի է։ Միշտ քու տրամադրութեանդ տակ՝ այս պզտիկ գումարը։
«Ալպէր»

Ու դրամը կ'ղրկէր. կարելի՞ է մերժել Պարոնի մը որ ձեզ «իմ շատ բարի բարեկամս» կ'անուանէ և թոյլ կուտայ որ դուք քէք (?) զինքը։

Ու աւարտելու համար մեր այս կենդանագիրը, սա ալ աւելցնենք որ ծոյլ էր այնչափ որ բան մը չէր կրցած յաղթել անոր, ճիշդ այնչափ բան գիտէր որչափ պէտք էր անգրագէտ մէկը չնամօթուելու համար և ճիշդ այնչափ խելք ունէր որչափ պէտք էր ապուշ մէկը չերեւնալու համար։

Շուտով պիտի տեսնենք իր կատարած ողբալի դերը Էտմոն Պարթէսի գործին մէջ։

Իր տղոց պզտիկութեանը, Բրէվօ-Լըմէռ ուրախացած էր թէ երբոր մեծնային պիտի կրնային իրենց վրայ առնել իր կարեւոր գործերուն տնօրինութիւնը. անդրանիկին պիտի տար Մայրագոյն Արևելքի մասնաճիւղերուն տնօրէնութիւնը, ինչպէս նաև Բարիզի տանն որ անոնց գործառութիւնները կ'կեդրոնացնէր, և կրտսերն ալ պիտի վարէր ապահովագրական ընկերութիւնն և հեռագրական գիծը։ Բայց շուտո՜վ ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր պատրանքներէն։ Շատ կանուխէն՝ Բոլ ջերմ ճաշակ մը ցուցուցած էր դէպի զինուորական կեանքը, և հայրը ստիպուեր էր տեղի տալ իր տղուն Սէն—Սիր մտնելու կարուկ փափաքին։ Ալպէրի վրայ, քանի՛ կ'մեծնար, մէկ յատկութիւն մը կ'երևար վրան. թէ շատ լաւ պիտի կրնար ուտել հօրը դիզած ահագին դրամը։ Բրէվօ—Լըմէռ, իր յոյսերուն մէջ խաբուած, ստիպուեցաւ հաւանական փեսայի մը մէջ փնտռել իր գործերուն ապագայ վարիչը, որովհետև իր երրորդ զաւակն աղջիկ մ'էր, այն ատեն տասնեւութ տարեկան։

Սթէֆանի հրապուրիչ օրիորդ մ'էր փափուկ ու ազնուական գեղեցկութեամբ, ճիշդ ինչպէս իր մայրը, իր մօրմէ այն ու բնականէն գանգուր ոսկէ մազերը կուտային մաքրութեամբ ձուաձև դէմք մը կ'շրջանակէին ու ամբողջ իր անձը շնորհք ու առողջութիւն կ'շնչէր։ Բաղդը, սիրող բնութեամբ, յայտնի էր թէ իր միակ զբաղումը ծնողքին իրեն համար ընտրած անձին երջանկութիւնն ապահովել պիտի ըլլար։

Այս պատճառաւ հայրը կ'խորհէր կարելի եղածին չափ շուտ ամուսնացնել զայն այնպիսի մէկու մը հետ որ կարենար իր հաստատութեան տնօրէնութիւնները վարել, և այս կերպով, աղէտի մը պարագային, առաջքն առնուէր իր անհուն հարստութեան հոս ու հոն փճանալուն։

Այս ապագայ փեսան իր երկրորդ տղուն Ալպէրի ընկեր պիտի ընէր և տանն անունը նորէն նոյնը պիտի մնար, Բրէվօ—Լըմէռ և Ընկ.։ Բայց Ալպէր երկրորդական դիրք մը միայն պիտի ունենար և փեսա՛ն միայն տնօրէնութիւնները պիտի դնէր և բոլոր գործերուն իրական ղեկավարը պիտի ըլլար. դիւրաւ կ'հասկցուի ուրեմն թէ ի՛նչ յատկութիւններով օժտուած պէտք էր ըլլար սեղանաւորին ընտրելիք անձը։

Շատ դժուար գտնելիք թռչուն մ'էր այդ, որովհետեւ, որչափ որ իր մէջ վաճառականը տանը բարգաւաճումին կ'մտածէր, միւս կողմէն, հայրն ալ ամէն բանէ առաջ իր զաւկին երջանկութիւնը կ'ուզէր։

Աչքին առջեւ առնելէ յետոյ, բոլոր իր ծանօթ շրջանակները, բարձր սեղանաւորութիւնը, վաճառականութիւնը, և արուեստը որոնց մէջ խեղճուկրակներ միայն կ'գտնուէին, որոնք կ'մտածէին թէ հայրերնին բաւական աշխատած է արդէն և իրենք ա՛լ այդչափ հոգի հանելու պէտք չունին, և կա՛մ ժամանակէ առաջ ծերացած, ու անձնական սեւէ հրապոյրէ զուրկ մարդեր, որոնք իրենց գործերուն յաջողութեան վրայ միայն կ'խորհէին —, իրաւ է որ ասոնք Բրէվօ—Լըմէռ տան շատ յարմար պիտի գային, բայց միւս կողմէ բնաւ չպիտի յարմարէին նուրբ Սթէֆանիին, — սեղանաւորն յանկարծ լուսաւոր գաղափար մ'ունեցաւ, զոր իր կնոջ բացատրելը պիտի տեսնենք իր ամուսնութեան երեսներորդ տարեդարձը և իր ջանքերն ու սեղանաւորական ձեռնարկները պսակող յաջողութեան ի պատիւ տրուած տօնին գիշերն իսկ։

Ճոխ (?) պարահանդէսը յաջորդած էր։ Բրէվօ—Լըմէռ, օգուտ քաղելով ընդհանուր զուարթութենէն, իր կինն աղմուկէ բաւական հեռու գտնուող պզտիկ սենեակ մը տարաւ, և անոր երկու ձեռքերը բռնելով զորս իր սիրտին և շրթունքներուն դրաւ — դրամատէրն իսկապէս յուզուած էր — անոր ըսաւ արցունքներով լեցուն աչքերով.

—«Երեսուն տարի է որ միասին կ'քալենք կեանքին մէջ, ու վայրկեան մ'իսկ սիրտդ դադրած չէ իմինիս հետ մէկտեղ բաբախելէ, թոյլ տուր ուրեմն, ո՛վ իմ ազնիւ ու սուրբ ընկերուհիս, որ շնորհակալ ըլլամ քեզի ինծի տուած բացարձակ երջանկութեանդ համար։

—Դո՞ւն հապա, պատասխանեց Սիւզան, ներքուստ զգացած գոհունակութենէն կասկարմիր եղած, ամուսիններու ու հայրերու ամէնէն հաւատարիմ ու խանդաղատը չեղա՞ր միշտ ինծի համար։

—Ի՜նչ ու թէ քսան տարիէն ալ, յարեց սեղանաւորը, մեր ոսկիէ ամուսնութիւնը տօնէինք այս պատուական մարդոցմէ ու մեր թոռներէն շրջապատուած։ Մեր շուրջն ամէն կողմ տիրող այս ուրախութիւնը, կ'ստիպէ զիս որ քեզի երկար ատենէ ի վեր փայփայած մէկ ծրագիրս յայտնեմ. ո՛հ ո՛չ շատ երկար ժամանակէ ի վեր, — գիտես որ քենէ սեւէ գաղտնի բան չունիմ, — հազիւ երեկուընէ ի վեր, և գուշակեցիր հարկաւ թէ մեր սիրելի Սթէֆանիին երջանկութեան մասին է։

—Այո՛, գուշակեցի արդէն։

—Գիտես որ իմ մշտական հոգերէս մէկն է զինքն ամուսնացնել մէկու մը հետ որ կարենայ թէ՝ զինքն երջանիկ ընել և թէ՝ ապագային մեր գործերուն վարիչն ըլլալ։ Ալպէրի ցայտուն անկարողութիւնը կ'ստիպէ զիս որ լրջօրէն խորհիմ այս կէտին վրայ, և բնիկ կ'սահմանաւորէ իմ խուզարկութիւններուս դաշտն այնչափ ծանր բեռ մը կրելու կարող մարդոց մէջ։ Անօգուտ տեղը մեզի չափ հարուստ ընտանիքներու մէջ փնտռելէ յետոյ մեզի պէտք եղած անձը, մտածեցի որ թերևս մեր քիթին տակ պիտի գտնենք այդ հազուագիւտ մարդը։»

Հոս սեղանաւորը վայրկեան մը կանգ առաւ։

—«Ականջս ձեզի է, բարեկամս, ըսաւ Սիւզան, որպէս զի շարունակէ։

—Այն դիրքն որու հասած ենք, աւելցուց ամուսինը, մեր ապագայ փեսին հարստութեան վրայ շատ մտածել չի տար մեզ, եթէ տասը տեղ մեր ուզած յատկութիւններն ունի. իմ կարծիքս չէ՞ս դուն ալ։

—Ամէն կերպով, բարեկա՛մս։

Փոխանակ իր գաղափարները բացատրելու, Բրէվօ—Լըմէռ յանկարծ կանգ առաւ, քանի մը վայրկեան ականջ դրաւ, իբրև թէ աղմուկ մը լսած ըլլար, յետոյ ոտքի ելաւ, գնաց վեր վերցուց իրենց գտնուած պզտիկ սրահը ջերմանոցէն զատող վարագոյրն և ուշադրութեամբ չորս կողմը նայեցաւ։

—Ի՞նչ կայ, հարցուց Սիւզան։

—Ոչի՛նչ, պատասխանեց սեղանաւորը, կարծեցի թէ քովի սենեակին մէջը մէկը զգուշութեամբ կ'քալէ, ատ վրդովեց քիչ մը զիս, որովհետեւ կ'փափաքէի որ այս բանակցութիւնս մեր մէջը մնար։ Սխալեր եմ անշուշտ, որովհետև մէկը չկայ հոս. կ'շարունակեմ ուրեմն։

(Շար.)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի մէջ Ճարոնի ելմտական գործակատար Պառոն Քանէքօ գոհ է որ ճարոնցի պատուիրակները չպնդեցին տուգանքի խնդրոյն վրայ, որ անչափ կարեւորութիւն ունի բաղդատմամբ Ճարոնի ձեռք բերած ուրիշ առաւելութիւններուն։ Պառոն Քանէքօ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ. — «Մենք մեր ազգային գոյութեան համար կ'կռուէինք։ Արդէն իսկ հասանք մեր նպատակին։ Սախալինի մէջ ձեռք բերինք այն գիծը զոր բաւական տարիներէ ի վեր կորսուած էինք դիւանագիտական ազդեցութեանց հետեւանօք։ Զինուորութեան իրաւունք ստացանք մինչեւ Պեհրինկայի ծովը։ Ձեռք բերինք Բորդ Արթուրն և երկաթուղին։ Աշխարհի ցուցուցինք թէ հեթանոսներու՝ քրիստոնեաներու հետ վարուելու եղանակը նոյնքան մարդասիրական է որքան քրիստոնեայ ժողովուրդներունը։ Վերջապէս կարեւոր տեղ մը ձեռք բերինք մեծ ազգերու շարքին մէջ։ Այս բոլորը տուգանքէն շատ աւելի կարեւոր են։» Պառոն Քանէքօ յաւելուց թէ՝ թէեւ պաշտօնապէս չի խօսիր, բայց Ճարոնի վեհանձնութեան մէկ պատճառն ալ այն է որ Ռուսիա իր դրացին է։ Ճարոն կ'ուզէ սիրալիր յարաբերութիւններ մշակել իր դրացիին հետ։ Ճարոն կրնայ դիմանալ իր ըրած ծախքերուն։ 50 միլիոն տոլար ունի Գերմանիոյ մէջ, և նոյնքան գումար մ'ալ Անգլիոյ և Մ. Նահանգաց մէջ։ Պառոն Քանէքօ խօսքը վերջացուց, հաւաստելով թէ Ճարոն խիստ բարգաւաճ ապագայ մ'ունի իր առջեւ։

⁂ Հաշտութեան ճարոնական պատուիրակին քարտուղար Մ. Սադօ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ հաշտութեան կնքման մասին. — «Սախալինի վերջնական գրաւման, և Ճարոնի պատերազմի ծախքերուն վճարման խնդիրները մեծ անհամաձայնութեան պատճառ եղան, և մէկէ աւելի անգամներ սպառնացին բանակցութեանց խզման։ Բայց Ճարոնի վեհանձն կայսրը, մարդասիրական և քաղաքակրթական զգացումներէ ներշնչուած, հաշտարար ոգի մը ցուցուց ի սէր խաղաղութեան. ուստի հրահանգ տուաւ իր պատուիրակներուն՝ հոս կենալ պատերազմական ծախքերու պահանջումէն, և համաձայնեցաւ Սախալինի բաժանումին, երկու կողմերուն համար ալ ընդունելի պայմաններով։ Այս կերպով Միքատոն կարելի ըրաւ այս կարեւոր ժողովին աշխատութեանց նպաստաւոր ելք մ'ունենալը։» Մ. Սադօ ի վերջոյ անպաշտօն կերպով հետեւեալ խօսքերն աւելցուց. — «Իրաւ է որ Ռուսիա Ճարոնի մէջ ունեցած իր պատերազմական գերիներուն եղած ծախքէն աւելի բան չի վճարեր մեզի։ Մենք ալ մեր Ռուսիոյ մէջ ունեցած գերիներուն ծախքը պիտի վճարենք։ Փոխադարձաբար մէկզմէկու պիտի դրկենք մեր հաշուեցոյցերը. և որովհետեւ մեր պահանջած գումարն աւելի մեծ պիտի ըլլայ, տարբերութիւնը պիտի ստանանք Ռուսիայէն. բայց տակէ ուրիշ սեւէ խնդիր չպիտի յուզուի։ Երբեք չպիտի աւելցնենք գերիներու համար մեր ըրած ծախուց գումարը, այլ ճշդիւ մեր ըրած ծախքն է որ պիտի պահանջենք։» Մ. Սադօ, ի վերջոյ յայտարարելէ ետքը թէ լայնութեան 50րդ աստիճանը պիտի ըլլայ Սախալինի սահմանագիծը, ըսաւ թէ ճարոնցի պատուիրակները Միքատոյին հրամաններու'ն հնազանդած են միայն, և թէ ինչ որ Միքատոն կ'ընէ՝ լաւ է։

⁂ Հաշտութեան դաշնագրին խմբագրութեան մասին Մ. Մարդէնս սա բացատրութիւնները տուած է Թղթակցի մը Օգոստ. 30ին. — «Հաշտութեան ժողովին կողմէ ընդունուած իւրաքանչիւր պայմանը՝ դաշնագրին մէկ յօդուածը պիտի ընէ։ Հիմը միեւնոյնը պիտի մնայ, բայց տարբեր կերպով պիտի խմբագրուի։ Հետզհետէ խմբագրածներս ֆրանսերէն լեզուով պիտի յանձնեմ Մ. Տէնիսընի, որ թարգմանել տալով իր հաւանութիւնը պիտի յայտնէ կամ դիտողութիւնը պիտի ընէ։ Ցետոյ միասին պիտի համաձայնինք։ Ասկէ վերջը դաշնագիրը պիտի յանձնեմ Մ. Վիդդէի, և Մ. Տէնիսըն ալ Մ. Քօմուրայի պիտի յանձնէ։ Ասիկա նախնական ծրագիր մը պիտի ըլլայ, որու համաձայն պիտի պատրաստենք վերջնական ծրագիրը, ի հարկին բարեփոխելով զայն։ Այս ծրագրին ճշգրիտ պատճէնները պիտի ստորագրեն՝ ի դիմաց Ռուսիոյ Մ. Վիդդէ և Պառոն Ռօզէն, իսկ ի դիմաց Ճարոնի՝ Մ. Մ. Քօմուրա և Դաքահիրա։ Ռուսերու համար պատճէնը Ֆրանսերէն պիտի ըլլայ, իսկ Ճարոնի համար՝ Անգլերէն։ Բնականաբար կէտ մ'իսկ տարբերութիւն չպիտի գտնուի երկու թարգմանութիւններուն միջեւ, որոնք մեծ ուշադրութեամբ պիտի պատրաստուին և երկու կողմէն ալ պիտի ընդունուին։ — «Որչափ յօդուած պիտի ունենայ դաշնագիրը», հարցուց Թղթակիցը։ — «Այս իրիկուն ճշդիւ չեմ գիտեր այդ յօդուածներուն թիւը, բայց արդէն իսկ քննեցի բրօթօքօլները, և կ'կարծեմ թէ տասնեւհինգի չափ յօդուած պիտի ունենան։» — «Երբ կ'յուսաք աւարտել։» — «Կ'յուսամ վաղն իրիկուն աւարտել նախնական ծրագիրը։» Մ. Մարդէնս ի վերջոյ յայտարարեց թէ ինք ալ Մ. Վիդդէի նման կ'զարմանայ Ճարոնցիներուն տուգանքէ հրաժարելուն վրայ։ — «Շոգենաւուն մէջ խօսքս վարձուած էր, ըսաւ, և անկեղծօրէն խօսելով, կացութիւնն յուսահատական կ'նկատէի։»

⁂ Մ. Վիդդէ, հաշտութեան կնքման մասին իր խորունկ գոհունակութիւնն յայտնեց լրագրական Թղթակցի մը։ Ահա այդ առթիւ իր ըսած խօսքերն ամբողջութեամբ. — «Ռուսիա կուտ մը չպիտի վճարէ Ճարոնի սեւէ ձեւով, և Սախալինն ալ պիտի բաժնէ Ճարոնի հետ։ Բանակցութիւններն սկսուելու պահուն՝ ասիկա ըսի Մ. Քօմուրայի։ Վիճաբանութիւններ եղան, և հասկ ուրեմն Մ. Քօմուրա ընդունեց։ Շատ պարզ է ասիկա։ Ցետոյ որոշուեցաւ որ ես Զարէն և Մ. Քօմուրա Միքատոյին խնդրենք որ զինադադարի մը կնքումն արտօնէ։ Բնականաբար այս առաջարկն ընդունուեցաւ։ Նմանապէս մեր գերիներուն ազատ թողուիլը պահանջեցի, և այս մասին ալ համաձայնեցանք։ Պատուաւոր հաշտութիւն մը կնքուեցաւ։ Ռուսիա իր պատւոյն և շահերուն հակառակ բան մը չըրաւ։ Ճարոնցիներն Արեւելեան Զինատանը երկաթուղին պահանջեցին մինչեւ Խարպին, բայց ես պնդեցի որ Խարպինէն շատ հեռու դէպ ի հարաւ մինչեւ Քուանչէնցէ կէտը միայն տանիմ, և յաջողեցայ այդպէս ընել տալ։ Ճարոնցիները պահանջեցին որ սահմանափակուի մեր նաւային ուժը Ծայր. Արեւելքի մէջ։ Մերժեցի և իրենք տեղի տուին։ Տեղի տուին նաեւ չէզոք նաւահանգիստներ ապաստանող ռուսական նաւերու խնդրոյն մէջ։ Սախալինի ամբողջ յանձնումը պահանջեցին, բայց ես անոր՝ մեզի համար նուազ կարեւոր մասին թողուելուն միայն հաւանեցայ, և այս կէտին մէջ ալ մեր գաղափարներն յաղթեցին։ Վերջապէս Ճարոնցիները տուգանք պահանջեցին զոր մերժեցի։ Ցետոյ պատերազմի ծախուց վճարումը խնդրեցին, վերստին մերժում տեսնելնուն, առաջարկեցին խիստ սուղ գնով մեզի ծախել Սախալինի մէկ մասը։ Այս բոլոր պահանջումներուն պատասխանեցի թէ Ռուսիա բան մը չպիտի վճարէ։ Եւ ասոր մէջ ալ Ռուսիա յաջողեցաւ։ Ամէն ոք խորհուրդ կուտար ինծ որ դրամ վճարենք Ճարոնցիներուն։ Մր. Րուզվէլդ, Ֆրանսա, Անգլիա, Ամերիկա, և նոյն իսկ Ռուսիոյ մէջ իմ շատ մը հայրենակիցներս։ Բայց ես հաստատ կեցայ գաղափարիս վրայ։ Գիտեմ թէ Ռուսիոյ մէջ շատեր պիտի յանդիմանեն զիս, այս եղանակով հաշտութիւն կնքած ըլլալուս համար, բայց առանց ինքնագովութեան կրնամ ըսել թէ ոչ ոք աւելի լաւագոյն կերպով կրնար ընել։ Դեռ Շր. իրիկուն, երբ Մ. Դաքահիրա հոս հետս տեսակցելու եկաւ, առաջարկեց որ գումար մը վճարենք։ Ըսի իրեն։ — «Երբ ելմտական նախարար էի, մէկ միլիառ րուպլիի պահեստ մը մէկ կողմ դրուած էր որուն ձեռք դպցուած չէր։ Բաւական դրամ ունինք մեր հիմա, և ամէն կողմ ալ կրնանք գտնել։ Ֆրանսայի, Պերլինի և Նիւ Եորքի մէջ հաւասարապէս առաջարկներ եղան մեզի։ Ռուսիա պատերազմը շարունակելու ամէն միջոց ունի։» Այս խօսքիս վրայ Մ. Դաքահիրա մեկնեցաւ, և իմ խօսքերս հեռագրեց Թօքիօ, և Ճարոնի Մասնաւոր Խորհուրդը տեղի տուաւ։» Մ. Վիդդէ յարեց թէ ռուսական առեւտր. դաշնագրի մը մասին ալ վիճաբանութիւններ կատարուեցան և պիտի շարունակուին, և թէ քաղաքական դաշնագրին վրայ, նոր պայման մ'ալ պիտի աւելցուի, իւրաքանչիւր տէրութիւն ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի իրաւունքն ունենալով և յանձն առնելով պահպանել «բաց դրան» քաղաքականութիւնը։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. Ռուսիոյ մէջ. — Հակառակ Մ. Վիդդէի ուրախութեան, հաշտութեան կնքումը թէեւ սփոփանք պատճառեց Ռուսիոյ մէջ, բայց առիթ չեղաւ ցնծութեան ցոյցերու։ Սախալինի կիսուն Ճարոնցիներու թողուիլը մանաւանդ բուռնապէս տխրեցուցած է մամլիկները։ Դժգոհներուն պարագլուխն է Նովօյէ Վրէմիա, որ կ'գրէ. — «Հաշտութեան կնքումն ազգային մեծ դժբախտութիւն մ'է։ Բայց առանց ամբաստանելու կառավարութիւնը թէ երկրին շահուց հակառակ կ'գործէ, Ռուսիա հիմա պէտք է աշխատի իր քաղաքական և նիւթական վերանորոգման։ Ռուսիոյ կրած ձախողութիւնն արդիւնքն է գործուած սխալներու, ընկերային վիճակի, դիւանագիտութեան, բանակի և նաւատորմի անբաւականութեան։ Բազում տարիներու պէտք կայ ձեռք ձգելու համար այն դիրքը զոր Ռուսիա կորսնցուց, յայտնապէս թէ գաղտնի Ճարոնի ընծայուած օժանդակութեամբ։»

Անդէփանդանս Բելժ, միշտ ճարոնասէր, կ'շնորհաւորէ Ճարոնը, հաշտութեան պահանջումներուն մէջ չափաւորութիւն ցոյց տալուն համար։ Թայմզ կ'գրէ. — «Ամէն բանէ առաջ Ճարոնի չափաւորութեան և վեհանձնութեան կ'պարտինք այս արդիւնքը։ Տակաւ թէ ցամաքի վրայ տասնեւութ ամիս անընդհատ յաղթանակ շահելէ ետքը Ճարոն ձեռք բերաւ այն բանը որուն համար պատերազմած էր, և այս՝ այնպիսի ձեւով մը զոր գոհացուցիչ կը նկատէ ինքը։ Ապահովեց իր ապագայ անդորրութիւնն և պատուած գերակշռութիւնը Ծայր. Արեւելքի մէջ։ Քորէան և Զինաստանն ազատեց Ռուսիոյ լուծէն, և ամբողջ սերունդի մը համար ի դերեւ հանեց իր ասոխին յարձակողական և տիրապետական նպատակները։ Ճարոնի պետական մարդիկն որոշեցին բաւականանալ սաով։ Թերեւս Եւրոպայի մէջ չկայ տէրութիւն մը, որ Ճարոնի կացութեան մէջ գտնուելու պարագային կարենար անոր ընթացքին հետեւիլ։ Իր զաւակներն իրենց արիւնը թափեցին իրենց երկրին և Վեհապետին համար, համաձայն Սամուրայիներու աւանդութեանց։ Իրենց դափնիները պիտի աղտոտէին եթէ ոսկիի համար պատերազմէին։» Բիչ մ'անդին Թայմզ կ'ըսէ. — «Ճարոն գոհ է, գիտնալով որ իր շահերն ապահովուած են ոչ միայն իր նաւատորմերուն և զինուորներուն քաջագործութեամբ, այլ եւ աշխարհի ծովային ամէնէն մեծ տէրութեան հետ իր սեղմ բարեկամութեան յարաբերութեանց և զինակցութեան վերանորոգմամբ։»

Անգլ. միւս թերթերն ալ նմանօրինակ լեզուով մը կ'խօսին։ Տէյլի Թելէկրաֆ ներբողելէ ետքը Ճարոնի վեհանձնութիւնը, և շնորհաւորելէ ետքը Մր. Րուզվէլդը իր ջանքերուն յաջողութեան համար, կը յարէ. — «Մ. Վիդդէ կրնայ պարծենալ թէ իր յամառ դիմադրութեամբն յաջողած է խոնարհեցնել Ճարոնը։ Մ. Վիդդէ յաջողած է այնքան որքան ժամանակաւ Մ. Թալէան, բայց իր այս յաղթութիւնը Ճարոնի ձեռքէն չպիտի առնէ անոր յաղթութեանց պտուղը. և երբ դաշնագիրն ստորագրուի, ինչ որ ալ ըլլայ՝ Ճարոն մեծ շահ պիտի ունենայ և Ռուսիա կորուստ մը։» Մօռնինկ Բօսթ, Տէյլի Մէյլ, Տէյլի Նիւզ և ուրիշ թերթեր նոյն ներբողականով կ'խօսին հաշտութեան բանակցութեանց միջոցին Միքատոյին կառավարութեան կողմէ ցուցուած հաշտարար ոգիին և վեհանձնութեան մասին։

Գերմանիոյ մէջ անհուն գոհունակութիւն պատճառած է հաշտութեան կնքումը։ Բոլոր գերման թերթերն այս զգացումը կ'յայտնեն առանց բացառութեան։ Ֆօսիշէ Զայթունկ կ'ըսէ թէ Ճարոն տուգանքէ հրաժարելով կ'նուիրագործէ ռուս լիազօր պատուիրակին այն հպարտ յայտարարութիւնը թէ Ռուսիա յաղթուած չէ։ Եւ սակայն ոչ ոք պիտի խաբուի ճշգրիտ հանգամանքին վրայ այս հաշտութեան, որ Ռուսիոյ բացարձակ հրաժարումը կ'նշանակէ Ծայր. Արեւելքի մէջ իր ունեցած քաղաքականութենէն։ Նոյն թերթը կ'յաւելու որ մէկ քանի կէտերու վրայ Ռուսիոյ տարած դիւանագիտական յաղթանակը պիտի բարձրացնէ ռուս կառավարութեան հանրային կարծիքին առջեւ։ — Պերլինէր Դակէպլաթ շատ գոհ է այս հաշտութենէն, զոր մասամբ Գերման դիւանագիտութեան ճիգերուն արդիւնքը կ'նկատէ։ Եւ չի մոռնար Վիլհէլմ կայսր գործօն աջակցութիւն մ'ընծայած է Նախագահ Րուզվէլդի, և Գերման դիւանագիտութեան այս յաջող միջամտութիւնն ալ առիթ եղած է որ Գերման ժողովրդեան հաշտարար զգացումներն արտայայտուին թէ՝ Ճարոնցիներու ի նպաստ որոնք իր աշակերտներն են, և թէ՝ Ռուսերու հանդէպ որոնք իր բարեկամներն են։ Նոյն թերթը կ'ըսէ. — Ֆրանսա ալ ընդհ. երախտագիտութեան արժանի է, իր զինակիցին մօտ ըրած խաղաղասիրական ջանքերուն համար։ «Ճարոնի ըրած զիջումները կ'առարկուսինք որ Անգլիոյ միջամտութեան արդիւնքն ըլլան, կ'յարէ նոյն թերթը, թէեւ Անգլիա ազդեցութիւն ունեցած ըլլայ։ Բայց Լոնտոն իր շահուն համաձայն չի նկատեր փութացնել հաշտութիւնը, և Անգլ. քաղաքականութիւնը գերազանցօրէն անձնասէր է։» Գերման ուրիշ թերթ մը, Նոյէսթէ Զայթունկ, գոհ է նմանապէս հաշտութենէն, որ Ծայր. Արեւելքի մէջ վերստին կ'բանայ առեւտր. բոլոր ազգերու ազատ ասպարէզը։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԺԷՔԸ երկու պետութեանց համար տարբեր կ'գնահատուին։ Ընդհանուր կարծիքն է որ հաշտութեան կնքումը, ներկայ ժամանակիս մէջ, գլխաւոր պէտքն էր. բայց անոր մանրամասնութեանց վրայ կարծիք յայտնելէ զգուշանալու է մինչեւ որ դաշնագրին ամբողջութիւնն հրատարակուի. հետեւապէս կարեւորութենէ զուրկ են լրագրաց դիտողութիւնները տուգանքի խնդրոյն վրայ, թէ Ճարոն մեծ ազնուութեամբ վարուեցաւ հրաժարելով տուգանքէն և դրամի համար պատերազմը չշարունակեց։ Միւս կողմէ կ'հաստատեն թէ Ճարոն Մանչուրիոյ հարուստ մասը Զինաց ծախելով կարելի գումար մը պիտի ընդունի իբր տուգանք։

⁂ Սթանտարտի Թղթակիցը կ'պնդէ թէ հակառակ պաշտօնական հերքումներու, գաղտնի պայմաններ կան հաշտութեան դաշնագրին մէջ։

⁂ Մօռնինկ Թղթակիցը կ'հեռագրէ Օյսթէրպէյէն թէ Ճարոնի ընթացքին յանկարծական փոփոխումը զարմանալի չէ, Ճարոն Նախագահ Րուզվէլդի միջամտութեամբ, պատերազմական տուգանքէն աւելի բարձր արժէք ունեցող զիջողութիւն մ'ընդունեց։ Օյսթէրպէյի մէջ լսուեցաւ թէ Հանքաու — Քանթօնի երկաթուղին որ 37½ միլիոն ֆրանքի արժած է Զինաց, չինական կառավարութենէն Ճարոնի պիտի տրուի, ի վարձ այն ծառայութեան զոր Ճարոն մատոյց Զինաց, հանելով Ռուսերը Մանչուրիայէն։ Կ'հաստատեն թէ այս զիջողութիւնն իր ամէն իրաւունքներով առեւտրական և ռազմագիտական շատ մեծ կարեւորութիւն ունի Ճարոնի համար. և որովհետեւ Ճարոն երկաթուղայ ուրիշ մենաշնորհներ ունի Զինաց մէջ և մտադիր է ուրիշներ ալ ընդունիլ, այս հաշուով չինական երկաթուղիները Ճարոնի հակակշռին տակ պիտի գտնուին ամբողջապէս։ Երկիր մը երկաթուղիներու տէր եղողն է որ կ'իշխէ նոյն երկրին առեւտուրին։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ. — Թայմզի Թղթակիցը կ'հեռագրէ Բեդերսպուրկէն թէ հոն տիրող համոզումն էր թէ վերջին պահուն Անգլիոյ ազդեցութիւնը ճնշած է Ճարոնի մէջ և զիջողութեան մղած է Ճարոնը, որ, Անգլիոյ հետ իր զինակցութիւնը նորոգած ըլլալով այս օրերս, ապահովութիւն ստացած է Լոնտոնէն թէ իրեն պէտք եղած դրամագլուխը դիւրաւ պիտի գտնէ անգլ. հրապարակին վրայ, շահագործելու համար անսահման բնական աղբիւրներ, զորոնք ձեռք ձգեց Քորէայի, Լիաօ—Թունկի, Սախալինի և Մանչուրիոյ մէջ։ Ճարոն պատերազմական տուգանքին քանի մը պատիկը պիտի հանէ կարճ միջոցի մը մէջ՝ աշխատելով այն ընդարձակ եւ բարեբեր երկիրներուն մէջ զորոնք Ռուսիա ստիպուեցաւ իր տրամադրութեան ներքեւ դնել, մինչդեռ յառաջագոյն իրեն համար վերապահած էր։

⁂ Թայմզի Թղթակիցն ի Բորդսմութ կ'հեռագրէ թէ «Պառոն Քոմուրա ըսած էր ինծ թէ Ճարոն աշխարհը պիտի զարմացնէ իր հաշտութեան պայմաններուն մեղմութեամբը,» և իր խօսքը ճշմարտուեցաւ։ Ճարոնցի բարեկամ մը, լսելով որ Պառոն Քոմուրա հրահանգ ստացեր է տուգանքէն հրաժարելու, ըսեր է անոր. «Հրաժարէ՛, փոխանակ առանց զիջելու մ'ընելու» — «Ինչ գիտէք, պատասխաներ է ճարոնցի լիազօրը, հաշտութեան այս պայմաններով կնքումը ձեր գիտցածէն աւելի է թերեւս» — Եւ Պառոն Քոմուրա հաշտութեան վերջին ժողովին գնաց նոյն անձնուրաց ոգիով, նոյն զոհաբերութեան ոգիով, որով իր դիւցազնաբարոյ նախահայրերը կ'ըսէին և կ'հաստատէին թէ ճարոնական հայրենասիրութեան մէկ ձեւն ալ անձին զոհաբերութիւնն է»։

⁂ Պառոն Ռօզէն ըսաւ Թայմզի Թղթակցին. «Մ. Վիդդէ և ես անկեղծօրէն կ'զգանք թէ անհնար էր գտնել Պառոն Քոմուրայի և Մ. Դաքահիրայի չափ ազնիւ, վեհանձն և բարեկիրթ հակառակորդներ։ Երբեք ծանր բառ մը չլսեցինք իրենց բերնէն, երբեք յօխորտանք, այլ միշտ ամենակատարեալ քաղաքավարութիւն, ազնիւ բարեկրթութիւն, և արդար ու անկեղծ վարմունք։ Շիտակ խօսքի մը իրաւունք կուտային, և ընդդիմամարտութիւնն ալ վերջին ծայր նրբութեամբ և փափկութեամբ կ'ընէին։ Իրենցմէ կ'բաժնուինք իբրեւ սերտ բարեկամներ, զորոնք երբեք չպիտի մոռնանք, և միշտ պիտի յարգենք և մեծարենք զիրենք։»

«ՌՈՒԶՎԷԼԴԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ». — Դիւանական Հնութիւնը ճանչցած էր «Հռոմայ Խաղաղութիւնը». այսինքն՝ հռոմէական տիրապետութեան ու ազդեցութեան շնորհիւ աշխարհի վայելած խաղաղութիւնը։ Ցետոյ լսուեցաւ «Բրիտանեան Խաղաղութիւնը», Մեծին Բրիտանիոյ իշխանութեան ներքեւ միլիոնաւոր մարդկան վայելած խաղաղութիւնը Միջին Ասիոյ և Ափրիկէի խորերը։ Հիմա, Նոր Աշխարհին մէջ, ամէնուն բերանն է «Րուզվէլդի Խաղաղութիւնը», զի Ամերիկացիք չեն երկբայիր թէ պատուական Նախագահին անձնական ջանքերն էին որով Զարն ու Միքատոն համոզուեցան զիջում ընելու և հաշտութիւն կնքելու։ Անցեալ Գշ. բոլոր Նիւ Եորք ցնծութեան մէջ էր, մինչ Բեդերսպուրկ դեռ Դշ. օրը վստահ չէր թէ խաղաղութիւնը կնքուեր է։ Երբ Նիւ Եորքի լրագիրք յաւելուածներով ծանուցին հաշտութեան կնքուած ըլլալը, Նիւ Եորք տօնական երեւոյթ առաւ։ Թերթերն սահմանչափ կանգնաչափ խորագիրներով կ'աւետէին «Մեծագոյն յաղթանակն Ամերիկեան Դիւանագիտութեան. — Րուզվէլդի Խաղաղութիւնը։» Ամերիկացի հասարակութիւնն եռանդով կ'կարդար կ'լափէր Օյսթըր Պէյէն եկած հեռագիրներն որք պատուական նախագահին ուրախութիւնն և զուարթութիւնը կ'պատմէին. որովհետեւ, միշտ բնական և անկեղծ մարդ, արժանայարգ Րուզվէլդ բան չէր ծածկեր, և իր հրճուանքն իր դէմքին վրայ, իր խօսքերուն ու վարմունքին մէջ կ'կարդացուէր։ Իսկ Նիւ Եորքի Սակարանին մէջ կ'ըսէին նոյն իրիկունը թէ ո՛չ միայն Մր. Րուզվէլդ, այլ և միջազգային սեղանաւորութիւնը մեծապէս օգնեց խաղաղութեան, ճնշում ի գործ դնելով որ վերջ տրուի պատերազմին։ Ամերիկեան թերթեր գրեցին թէ «Ռուսիա, ռազմադաշտին վրայ պարտութեանց շարքէն ետքը, իր մեծագոյն յաղթանակը տարաւ Դիւանագիտութեան մէջ», իսկ Ճարոն «նոյնչափ քաջ, ճարտար և կարող երեւցաւ ռազմադաշտին վրայ, որչափ վեհանձն, առատաձեռն և խաղաղասէր՝ կանաչ սեղանին շուրջը, և ամէն զիջողութիւններով հանդերձ, ձեռք ձգեց բոլոր այն առարկաներն որոնց համար սուրը քաշած էր պատեանէն։»

ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Ռուսիա մեծ փոխառութիւն մը կ'պատրաստուի հրապարակ հանել, և այս անգամ դրամին մէկ մասը պիտի քաշէ Նիւ Եորքէն։ Մր. Րաքֆէլլըրի գործակալն արդէն կ'բանակցի Մ. Վիդդէի հետ։ Ռուսիայէն ետքը Ճարոն ալ փոխառութիւն մը պիտի ընէ, իր նեղքին առկախ հաշիւները կարգի դնելու համար։

ՌՈՒՍ ՄԱՄՈՒԼՆ ԵՒ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ. — Մոսկուայէ, Օտեսայէ, Նիժնի—Նովկորոտէ և Քիեւէ հասած հեռագիրներ կ'ըսեն թէ հաշտութեան լուրը ժողովուրդն ուրախացուց, ինչպէս Բեդերսպուրկի մէջ։ Բեդերսպուրկի լրագիրները, Նովօյէ Վրէմիա զատ, ուրախութիւն կ'յայտնեն արիւնահեղութեանց առաջքն առնուելուն համար։ Ռուս ուրախ է երկու կողմի լիազօրներուն ձեռք բերած յաջողութեան համար, մանաւանդ Ճարոնցւոց համար որք յաջողեցան պաշտպանել իրենց կենսական շահերը։ Ամենևին տեղի չկայ կ'ըսէ ռուս յաղթանակ մը համարել զայս։ Ցամաքային այնչափ ձախողումներէ ետք, տեղի չկայ Ռուսիոյ դիւանագիտական յաջողութեան վրայ խօսիլ։ Խնդիրը դիւանագիտական պարտութենէ մը խուսափիլ էր. և այդ ալ կ'երեւի թէ յաջողեցաւ։

Սլօվօ կ'ըսէ թէ ամօթաբեր պատերազմէ մը ետք, այսպիսի հաշտութիւն մը փափաքելի էր։

Նաշա Ժիզն թէեւ ուրախ է հաշտութեան կնքումէն, բայց Նովօյէ Վրէմիայի պէս կ'ըսէ թէ Ռուսիա աննպաստ հաշտութիւն մը կնքեց, և ոչ մէկ ռուս կրնայ ուրախ ըլլալ անոր պայմաններէն։

Սէն Փեթերսպուրկէր կ'գրէ. — Ռուսիա պատճառ չունի ուրախանալու իր դիւանագիտական յաղթանակին վրայ, և դժբախտ պատերազմէ մը ետք ասկէ լաւագոյնին չէր սպասուեր։

Նովօյէ Վրէմիա կ'գրէ. — Ռուսիա այս տխրառիթ հաշտութիւնն ընդունեց, զի պէտք ունէր անոր. այս հաշտութեան բերած խաղաղութիւնն առժամանակեայ է։ Ցաղթականը շատ նուազ կ'ընդունի և յաղթուածը շատ մեծ զիջողութիւններ ըրաւ։ Այս հաշտութիւն դադարի հանգրուան մ'է Ռուսիոյ եւ Ճարոնի յարաբերութեանց պատմութեան մէջ, եւ այս պատմութիւնն ալ նոր կ'սկսի։ 18 ամսուան կռիւներէ ետք ռուսերն ու Ճարոնցիք իրարու ձեռք թօթուեցին ըսելով իրարու «ցտեսութիւն»։

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆՈՒԷՐ ԱՌ ՄՐ. ՌՈՒԶՎԷԼԴ. — Ֆրանսական Լէն թերթն հանգանակութիւն բացաւ, անոր արդիւնքով ոսկիէ մետալ մը, կամ ձիթենիի ոսկիէ ճիւղ մը կամ ոսկեայ դափնեպսակ մը նուիրելու համար Նախագահ Րուզվէլդի, ի նշան շնորհակալութեան, հաշտութեան համար իր անխոնջ ջանքերուն։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՃԱՐՈՆՑԻ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ՀԵՏ. — Բարիզի ճարոնական դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Դասուքէ Նոյէ Ֆրայէ Բրեսսէ խմբագիրներէն մէկուն հետ ունեցած տեսակցութեան ատեն հետեւեալ կերպով խօսեցաւ հաշտութեան վրայ. —

«Բորդսմութի բանակցութեանց մէջ տեղի ունեցած այս ուրախառիթ դարձուածքն ամէն բանէ առաջ Ճարոնի կայսեր վեհանձնութեան կ'պարտինք, զի Ն. Վեհափառութիւն չուզեց որ դրամի խնդրոյն համար արիւն թափուի։ Մեր մինչեւ ցարդ ըրած դրամի և անձի զոհողութիւնները պէտք եղածին չափ ցուցուցին աշխարհի թէ մեր զօրքերը կարող էին։ Այդ զոհողութիւնները պէտք էին մեր երկրին մեծութեան և ապահովութեան համար։ Անոնք մեզ տուին Քորէան, հարաւային Սախալինը, Լիաօդունկն և Բորդ Արթուրը, որք ամուր պատուար մը գոյացուցին այժմ դրացիներուն դէմ։ Իրաւ է որ Ճարոն կրնար պնդել տուգանքին վճարման վրայ, որուն իրաւունք ունինք, և պատերազմը մէկ երկու տարի կամ աւելի երկար շարունակել, բայց մեր տեղի տալը մեր զօրութեան ապացոյցն է եւ ոչ թէ տկարութեան։ Շատեր կարծեցին որ առանց տուգանք առնելու հաշտութիւն չէինք կրնար կնքել, և այդ դրամին պէտք ունէինք սնանկութենէ մը խուսափելու համար։ Մեք ցուցուցինք աշխարհի թէ պէտք չունինք այդ դրամին. մեք վեհանձն ըլլալ կարենալու աստիճան հարուստ ենք։ Մեր վարկն այսու ա՛լ աւելի պիտի բարձրանայ ու զօրանայ։ Եթէ մինչեւ վերջ պնդէինք տուգանքի վճարման վրայ, աշխարհ մեր ելմտական տկարութեան պիտի վերագրէր զայդ։ Հիմա ատիկա չի կրնար ըսել։

Բայց բարոյական մեծ շահ մ'ալ ունեցանք ցուցնելով քրիստոնեայ ազգերուն թէ իրենց բարոյական նոյն զգացումները մեք ալ ունինք։ Ծ. Արեւելքի մէջ մեր գերակշռութիւնն անհերքելի է այլ եւս։ Աշխարհակալութեան չենք անձկար։ Նպատակ չունինք անհանգիստ ընել այն ազգերը որ գաղթային ստացուածքներ ունին Ծ. Ասիոյ մէջ։ Մեր ազգին զարգացման համար տեղի և ապահովութեան պէտք ունինք։ Հիմա ամէն բանէ առաջ մեր տնտեսական զարգացման պիտի աշխատինք, «Բաց դուռ»ով իբրեւ խաղաղասէր վաճառականներ պիտի երթանք Մանչուրիա և ոչ մէկ ազգի արգելք պիտի ըլլանք մեզ հետ, մեր քով գործելու։ Մեր աշխարհագրական դիրքին մեզ ընծայած բնական առաւելութեան շնորհիւ ասիական ժողովրդոց հետ բարեկամութիւն պիտի մշակենք։ Բնականաբար լաւ յարաբերութիւններ պիտի ունենանք չինացւոց հետ, որք մեր հնօրեայ քաղաքակրթիչներն են։ Կ'յուսանք որ օգտակար պիտի ըլլանք իրենց երթեւեկութեան միջոցները բարենորոգելով և այդ ընդարձակագոյն երկրին անհամեմատ գանձերը շահագործելով։ Մեր յաղթանակները յաւակնութիւն չտուին մեզի։ Այս պատերազմին մէջ մեծ փորձառութիւններ ունեցանք և պիտի ջանանք օգտակար ընել մեզ զանոնք։ Ամէն բանէ առաջ գործնական պիտի ըլլանք։ Աշխարհ պիտի համոզուի քիչ ատենէն թէ մեք խաղաղութեան խանգարող չենք, այլ՝ ամբողջ աշխարհի հետ բարեկամութեամբ ապրիլ փափաքող ժրաջան աշխատաւորներ։»

ՃԱՐՈՆԻ ՆՈՐ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐԸ. — Ճարոնցի այն յանձնախումբն որ վերջին օրերու մէջ զանազան յանձնարարութիւններ ըրած էր գերմանական զինագործարաններու, այս անգամ ալ Քրէմսթէր գործարանին վեց միլիոն մարքի նոր յանձնարարութիւն ըրած է նաւային խոշոր թընդանօթներու, անմիջապէս յանձնելի։ Յանձնախումբէն ուրիշ մը, հարցման մը պատասխանելով ըսած է որ, յանձնախումբը մօտերս Անգլիա և ապա Պելճիա պիտի երթայ, ուրիշ յանձնարարութիւններ ընելու համար։

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ԱՂԷՏՔ. — Նակազաքիէ լուր կ'տրուի թէ անցեալ շաբաթ բուռն փոթորիկ մը խորտակեց փոքր նաւերու տորմիղ մը որ ձկնորսութեան կ'երթար Մէճիմայի և Կոթօ կղզիին բացերը։ Սէյէի Մարու և Թօմօյը Մարու շոգենաւերը, որ օգնութեան փութացին, լուր բերին թէ 100 նաւեր, որոց մէջ 600 հոգի կը գտնուէին, տապալած էին բուռն հողմէ մը։ Միայն 15 նաւ, որոց մէջ 74 հոգի կը գտնուէին, յաջողեցան խոյս տալ արկածէն, և 100 հոգի ալ հասան Մէճիմա։ Միւս ձկնորսներու վրայ լուր չկայ. կորսուած ըլլալու են։ Անգլ. շոգենաւ մ'ալ, որուն կայմերը կոտրած էին, խաղալիկ դարձած էր ալիքներուն։

ԿՈՎԿԱՍ. — Վրաստանի նոր Եկզարք Նիքոլայ Արք. այս շաբթուն մէջ ի Տփղիս նիստ հրաւիրեց Վրաց հոգեւորականներուն ընդհանուր ժողովը, ի նկատ առնելու իրենց Եկեղեցիին վերաբերեալ ընդհանրական հարցերը, որք երկար ատենէ ի վեր կ'զբաղեցնեն Վրացիները։ Վրացիք կ'պահանջեն եկեղեցիներուն մէջ անխտիր ամէնուրեք վրացերէն ժամերգութիւն և ազգային—վրացական դաստիարակութիւն՝ իրենց կղերին և իրենց զաւակներուն համար, և կղերն ալ կ'պահանջէ ապրուստի ապահովութիւն՝ մանաւանդ երկրորդական քաղաքներու և գիւղերու մէջ։ Կովկասի նոր կառավարութիւնը տրամադիր է գոհացում տալ Վրացիներուն, և նոր Եկզարքն ընդարձակ իշխանութիւն ունի այս մասին։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՖԻԿԱՌՕ»Ի ՄԷԿ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Ֆրանսացի ազգը վարժուեցաւ նոր ոգիով մը դիտելու միջազգային խնդիրները, և առանց յուզման խօսելու նոյն իսկ ա՛յն հարցերուն վրայ որք կենսական նշանակութիւն ունին իրեն համար։ «Ազգային պաշտպանութեան խնդիրը» Ֆրանսայի համար ամէնամեծ խնդիրն է, և մինչդեռ յառաջագոյն Բարիզեան թերթերը կը վախնային համարձակ խօսելու այս խնդրոյ վրայ, չահագրգռելու համար ժողովուրդը, այսօր ամէն բան պարզօրէն կ'յայտնեն։ Դէմ յանդիման կ'նկատեն իրարը, երբ ամէնուն բերանն է թէ Գերմանիոյ հետ նոր պատերազմ մը կրնայ ըլլալ, քանի որ գերման դրացին խելագար քաղաքականութեան մը կ'հետեւի՝ անակնկալներով լի։ Այս տեսակէտով ուշագրաւ էր Ֆիկարոյի Օգ. 28ի թիւին մէջ երեւցած յօդուածը՝ Նանսիի պաշտպանութեան վրայ։ Ֆրանսացի գրողը կ'զգուշացնէ իր ազգակիցներն որ մի՛ գուցէ տագնապին եթէ պատերազմին սկիզբը Նանսին Գերմաններուն թողուլ հարկ ըլլայ։ Ֆրանսական երեք բանակներ, 6րդ, 7րդ և 20րդ, կ'պաշտպանեն հիւսիսային—արեւելեան սահմանագլուխը։ Որչափ ժամանակ այս զօրքեր հոն կեցած են, հաւանական չէ որ Գերմանք յանկարծակի յարձակում մ'ընեն այն կողմէ։ Ֆրանսացի ռազմագէտներն աւելի հաւանական կ'կարծեն որ Գերմանք առաջին թափով իյնան Դուլի և Էբինալի միջեւ անպաշտպան մնացած վայրը, Սասի կողմը բանակ մը համախմբելով, Գերմանաց առաջին նպատակակէտը պիտի ըլլայ Նանսի, զոր պաշտպանող 11րդ զօրաբաժինը չէ կրնար գերմանական ամբողջ բանակ մը ետ մղել։ «Ամենայն հաւանականութեամբ Բարիզ միևնոյն ժամուն պիտի լսէ Գերմաններուն Ֆրանսա մուտ գործելն և Նանսի քաղաքը գրաւելը»։ Իրաւ է որ Նանսի կարեւոր է իբրեւ ճարտարագործ և վաճառաշահ կեդրոն, և ֆրանսացի ժողովրդին միամիտ մասը շատ պիտի յուզուի այնքան կարեւոր կեդրոնի մը կորուստը լսելով։ Բայց հարկ է, կը յարէ Ֆիկարօ, հիմակուց խօսիլ որ յետոյ աւելորդ յուզում չըլլայ։ 1872ին, երբ Ֆրանսա, խաղաղութեան առաջին տարին, վերակազմեց իր պաշտպանութիւնը, Դուլ ընտրուեցաւ իբրեւ մին չորս ամրացեալ դիրքերէն հիւսիս—արեւելեան սահմանին վրայ. ուրեմն այժմ տեղի չկայ քանդելու այս չորս բերդերը, նոր բերդ մը շինելու համար ի Նանսի, և արդէն ամբողջ բանակ մը պէտք պիտի ըլլար թէ՝ Դուլն և թէ Նանսին պաշտպանելու համար։ «Ճշմարտութիւնն այս է որ կարելի չէ ամբողջ բանակ մը կապել այն երկու կեդրոններուն պաշտպանութեան, և համարձակ պէտք է զրուցենք ամէն բան։ Պատերազմի մէջ դիտելի նպատակակէտն այս կամ այն բերդը, աշխարհագրական այս կամ այն կէտը կամ քաղաքը պաշտպանել չէ, այլ թշնամիին բանակը գտնել և զարնել ոչնչացնելն է։ Այս է բուն դիտելի կէտը, որուն պիտի ստորադասուին ուրիշ ամէն նկատառումներ։ Ուրեմն, թշնամիին յաղթելու պիտի նայինք, ո՛չ թէ Նանսին կամ ուրիշ քաղաք մը պաշտպանելու, և ի հարկին պարպելով Նանսին, աւելի ետեւ պիտի համախմբենք մեր բանակը։ Այսպիսի պատահականութեան մը համար այժմէն պէտք է սակայն պատրաստենք Ֆրանսայի հանրային կարծիքը։ Եւ միւս կողմէն ապահով ըլլանք որ Մէզ գետին ձախ եզրին վրայ յաղթութիւն մը կրնայ ետ տալ մեզ վայրկենապէս կորսուած հողը։»

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 2. — Վեհ. Շահը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Բեդերհօֆ հասաւ, դահաժառանգ իշխանին հետ։ Նիքօլա կայսր, մեծ դուքսերուն հետ գացած էր կայարան, ընդունելու իր Վեհափառ հիւրը։ Երկու Վեհապետներուն տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղաւ։ Զարը զօրանցք կատարել տուաւ ի պատիւ Շահին։ Կայսերական նուագախումբը նուագեց պարսիկ քայլերգը։ Մինչեւ Բեդերհօֆի պալատը ժողովուրդը խանդավառ ցոյցեր ըրաւ Շահին ու Զարին ի պատիւ։

ՊԵՐԼԻՆ, 2. — Տանցիկէ կ'հեռագրուի Լօքալ Անձայկէրի թէ Մանշի անգլիական նաւատորմին հրամանատար Ծովակալ Ուիլսըն հեռագիր մ'ուղղելով Վիլհէլմ կայսեր, ըսաւ թէ Անգլիացիք շատ պիտի ուրախանան եթէ թոյլ տրուի որ գերման նաւատորմին որոշելով կէտի մը վրայ միանայ անգլիական նաւատորմին։ Վիլհէլմ կայսր ի պատասխանի ըսաւ թէ գերման և անգլիական նաւազներուն միացումը մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ նաեւ իրեն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Ականակուռ Իմթիյազի պատուանշան տրուեցաւ Եէմէնի կուսակալի փոխանորդ Միւշիր Ֆէյզի փաշայի և ականակուռ Իֆթիխարի պատուանշան տրուեցաւ Եէմէնի քննիչ յանձնաժողովոյ նախագահ Միւշիր Շաքիր փաշայի։ — Ա. Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Կայս. Ամէտրի դիւանին քարտուղար Սէմրհ պէյի։ — Գ. Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Իօթըըն ընդհանուր հեռագրապարանի ընկերութեան Կ. Պոլսոյ ներկայացուցիչ Հէքիմեան էֆ.ի։ — Դամասկոսի Քաղաքային բժշկական վարժարանին Տեօրէն կարգուեցաւ Պէրութի Առողջ. քննիչ Իսմայէլ Մէհմէտ էֆ.։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

Իշխան Նիքօլա որ իր տիկնոջ, իշխանուհի Հէլենայի հետ Պոլիս եկած է Յեռնաստանի Վեհ. Թագաւորին յարգանքները մատուցանելու ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐ, չորեքշաբթի իրիկուն ներկայ եղաւ Կայսերական Պալատան մէջ ի պատիւ իրեն տրուած հացկերոյթին։ Ներկայ էին նաեւ բոլոր դեսպանք, Նախարարք, Բարիզի սամ. դեսպանը, Հելլէն դեսպանատան պաշտօնատարք, Կայսերական Պալատան պաշտօնեայք և Պալէդար գործակատարը։ Հացկերոյթէն վերջ իշխանն և իշխանուհին հրաժեշտ առին ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐԷՆ, Պոլսէն իրենց մեկնելուն առթիւ։

⁂ Շաբաթ օր, Շուէտ — Նորվեկեան նոր դեսպան Պարոն Բամէլ, իր հետ ունենալով դեսպանատան պաշտօնատարները սովորական հանդիսութեամբ գնաց Կայսերական Պալատ, իր յանձնարարագիրը մատուցանելու, և պատիւ ունեցաւ պաշտօնապէս ներկայանալու ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐ։

ԵԷՄԷՆԻ կուսակալի փոխանորդ Միւշիր Ֆէյզի փաշա և քննիչ յանձնաժողովին նախագահ Միւշիր Շաքիր փաշա Օգոստ. 19 թուով կ'հեռագրեն Կայս. Պալատ թէ Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը Սանաայի կառավարական պաշտօնատան առջեւ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ կատարուեր են, ի ներկայութեան զօրաց, որ բարեւ կեցած էին, հրամանատարներու, սպաներու, քա-

ղաքային պաշտօնատարներու, Շէյխերու, և խուռն բազմութեան։ — Կայս. Պալատան Ա. քարտուղարութեան կողմէ հեռագիր մը ղրկուելով Միւշիր Ֆէյզի փաշայի, ՎեՀ. ԿԱՅՍԵՐ գոհունակութիւնն և Թանկագին բարևներն հաղորդուեցան իրեն, Միւշիր Շաքիր փաշայի և Եէմէն զմնուող օսմ. զօրաց, Սանասայի գրաւման առթիւ։

ԱՂԵՏԱԼԻ ՀՐԴԵՀ ԷՏԻՐՆԷԻ ՄԷՋ.— Բարձրեալն Աստուած օսմ. բոլոր քաղաքներն ազատ պահէ երկնային և երկրային ամէն տեսակ աղէտներէ։ Ասզի օր հեռագիր մը եկաւ Էտիրնէէ, գուժող թէ չաբաթ օր ժամ 8 ½ին, Էտիրնէի յոյն թաղէն տունէ մը պատահմամբ հրդեհ ծագելով, անագին վնաս պատճառեց։ Հրդեհը ժամեր տևեց, ըստ որում տուները փայտաշէն էին, և խիտ առ խիտ շինուած, և նոյն պահուն փչող բուռն քամի մը չուտով տարածեց բոցերը չորս կողմ։ Բ. Զօրաբանակի հրամանատար Կայս. Թիկնապահ և կուսակալական փոխանորդ Միւշիր Արիֆ փաշա, պաշտօնատարներ և զինուորական հրամանատարներ, որք անձնուիրաբար աշխատեցան հրդեհին առաջքն առնելու համար։ Թմբախատար ջուրի ալ պակասութիւն կար, և եղած ջանքերը կ'չլատուէին։ Ամէն միջոց ձեռք առնուեցան աղէտեալները պատսպարելու համար, որոց հաց և ուտելիք բաշխուեցաւ, և այս առթիւ ևս բարեմաղթութիւններ եղան Կայս. արեւշատութեան համար։ Կայսերական Իրատէ մը հրամայեց որ ամէն ճիգ թափուի աղէտալի հրդեհին առաջքն առնելու, արկածեալները պատսպարելու, անոնց հաց և ուտելիք բաշխելու, և հարկ եղած դրամական օգնութիւններն ընծայելու համար։ Նաև հրամայուեցաւ որ զինուորական վրաններ դրկուին արկածեալներուն տրամադրութեան տակ։ Կայսերական այս բարեհաճ Իրատէն հաղորդուեցաւ կուսակալական փոխանորդ Արիֆ փաշայի։

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ.— Թըր նովաճըգի և չըշակայից բնակիչներէն 3 պուլկար ընտանիք՝ որ Պուլկարիա փախած էին, Կայսերական գթութեան ապաւինելով դարձան իրենց տեղերը, և ամէն դիւրութիւններ ընծայուեցաւ իրենց։

ՍՎԱԶԻ կուսակալութեան կողմէ կը հեռագրուի Ներքին գործոց նախարարութեան թէ Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը կառավարական պաշտօնատունը գացեր են զինուորական հրամանատար Ֆէրիգ փաշան, քաղաքային և զինուորական պաշտօնատարները, Իւլէմաները, շէյխեր, քրիստոնեայ հոգևոր պետեր, օտար հիւպատոսներ, և իրենց շնորհաւորութիւններն յայտնելով, ջերմագին բարեմաղթութիւններ ըրեր են Կայս. արեւշատութեան համար, չնորհիւ ՎեՀ. Կայսեր, նահանգին ամէն կողմը տիրող անդորրութեան համար։

ԲԱՑՈՒՄ.— Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը կատարուեր է բացումը Պիթլիզէ 5 ժամ հեռու Կիւզել Տէրէի մէջ շինուած ռազմական մեծ պահականոցին։

ԹԼՓԱՏՈՒԹԻՒՆ.—Շաբաթ օր Համիտիյէ մանկանց հիւանդանոցին մէջ թլփատուեցան 240 տղաք։ Ուրբաթ օր թլփատեալ տղոց առողջական վիճակը չատ լաւ է. բոլորն ալ պարտէզ ելան և հոն բարեմաղթութիւններ կատարուելէ վերջ, «Կեցցէ ՎեՀ. ԿԱՅՍՐ» աղաղակեցին. Նուէրներ բաշխուեցան և տղոց լուսանկարը առնուելով մատուցուեցաւ յատս Կայս. Գահոյից։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԿՈՉՈՒՆՔ.—Շաբաթ իրիկուն Կայսերական Պալատան մէջ հացկերոյթ տրուեցաւ ի պատիւ Նիքոլա Իշխանին և Հէլէնա Իշխանուհիին։ Սեղանը յարդարուած էր Մերասիմ Քէօշքին մէջ։ Նիքոլա Իշխան պաշտօնական համազգեստ հագած, հոն գնաց տիկնոջն և հետեւորդներուն հետ։ ՎեՀ. ԿԱՅՍՐԸ ժամը ½ին մուտ գործեց Մերասիմ Քէօշքը, և հացկերոյթը սկսաւ ժամը 1ին մօտ։ Ներկայ էին Բարձր. Մեծ—Եպարքոսը, նախարարք, Կայսերական պալատան պաշտօնատարք, բոլոր օտար դեսպանք, Հէլլէն դեսպան Մ. Կրիբարիս և պաշտօնեայք։ Հացկերոյթի միջոցին Կայսերական նուագախումբն անեց Համիտիյէ և Հէլլէն քայլերգներն և ուրիշ ախորժալուր եղանակներ։ Հացկերոյթէն վերջ Իշխանն և Իշխանուհին տեսակցելով ՎեՀ. ԿԱՅՍԵՐ հետ, խորին չնորհակալութիւն յայտնեցին իրենց ի պատիւ եղած թանկագին մեծարանքներուն համար, հրաժեշտ առին, և արժանացան Կայսերական մեծարանաց։ Իշխանն և Իշխանուհին ապա իրենց հիւրամեծարներուն և Հէլլէն դեսպանին ու դեսպանատան պաշտօնէից հետ Թօփհանէի քարափը գացին և անկից Ըէհզէբէ շոգեմակոյկով անցան Իօտ-՚ շոգենաւն ուր հիւրամեծարները հրաժեշտ առին իրենցմէ, և Իօտ-՚ ժամը 3ին ճամբայ ելաւ դէպի Օտեսա։

⁂ Նախընթաց օր երբ Նիքոլա Իշխան պատիւ ունեցաւ ընդունուելու ՎեՀ. ԿԱՅՍԵՐ կողմէ, Ն. Կ. Վեհափառութեան հաղորդեց իր հօրը Եօրկիօս Թագաւորին և Հէլլէն կառավարութեան ամեն զգացումներն և չնորհաւորութիւն յայտնեց Ն. Կ. Վեհափառութեան գահակալութեան երեսներորդ տարեդարձին առթիւ։ ՎեՀ. ԿԱՅՍՐԸ գոհութիւն յայտնեց Իշխանին և յանձնարարեց անոր որ Իր բարեկամական զգացումներն յայտնէ Եօրկիօս Թագաւորին։ Այս առթիւ Նիքոլա Իշխան ստացաւ ականակուռ Օսմանիէ, իսկ Հէլէնա Իշխանուհին՝ ականակուռ Շէֆգաթ պատուանշան։

⁂ Նոյն օրն Իշխանն և Իշխանուհին պալատական կառքերով Ցունաց Պատրիարքարանը գացին, այցելութիւն տալու Տ. Եօաքիմ Պատրիարքին, որուն կողմէ նոյն առաւօտուն պատուիրակութիւն մը այցելութիւն տուած էր իրենց Հէլլէն դեսպանատան մէջ։ Իշխանական կառքին մէջ կ'գտնուէր նաև Էվգաֆի նախարար Բարձր. Թուրխան փաշա, իսկ միւս կառքերուն մէջ կային Հէլլէն դեսպանն և ուրիշներ։ Երբ Պատրիարքարանի դուռն հասան, խուռն բազմութիւն մը «զիթօ» աղաղակեց. Իշխանները կղերական դասուն և Պատրիարքարանի ժողովականներուն կողմէ առաջնորդուեցան եկեղեցիին դուռը, ուր ընդունուեցան Տ. Եօաքիմ Պատրիարքին կողմէ, համբուրեցին Աւետարանն ու Խաչը, զորս Ն. Սրբազնութիւնը բռնած էր ձեռքը. յետոյ եկեղեցի մտան, մինչ դպիրները երգեցողութիւն կ'ընէին, եւ հոն կեցան։ Իշխանը հագած էր Թնդանօթաձիգ զօրաց տեղակալի համազգեստ եւ կուրծքին վրայ կը կրէր ականակուռ Օսմանիէյէ պատուանշանը, մինչ Իշխանուհին ճերմակ տարազ հագած էր, և կ'կրէր ականակուռ Շէֆգաթի պատուանշանը։ Շարականներ երգուելէ ետքը, աղօթքներ եղան Վեհ. Սուլթանին, ինչպէս նաև Ցունատանի Եօրկիօս Թագաւորին եւ արքայական ընտանիքին համար։ Ապա մաղթանքներ եղան Վեհ. Սուլթանին եւ Եօրկիօս Թագաւորին համար։ Տ. Եօաքիմ բանախօսութիւն մը ընելով, ի վեր հանեց Վեհ. Սուլթանին եւ Եօրկիօս Թագաւորին միջև գտնուող սիրալիր բարեկամութիւնը, որուն մէկ ապացոյցը նկատեց Նիքոլա Իշխանին և Իշխանուհիին Պոլիս այցելութիւնը։ Պատրիարքն իր խօսքը վերջացուց օրհնութիւններ տալով իշխանական զոյգին որ եկեղեցական արարողութեանց աւարտումէն ետքը, Պատրիարքարանի սրահը առաջնորդուեցաւ, ուր իրենց ներկայացուեցան Սինոդին ու Խառն Ժողովոյ անդամները։ Իշխանական զոյգը ֆրանսերէն կ'խօսէր Մեծ Լոգոթէթին հետ, վասն զի Իշխանուհին լաւ չի կրնար խօսիլ յոյներէնը։ Պատրիարքը Ս. Կոյսին մէկ պատկերը նուիրեց Իշխանուհիին և Ս. Գէորգի պատկերը՝ Իշխանին։ Մինչև դուռն իրենց ընկերացաւ Տ. Եօաքիմ Պատրիարք, որ խնդրեց Զարին հաղորդել իր ուրախութիւնը հաչտութեան կնքման համար։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.—Մանասդըրէ մէկուկէս ժամ հեռու ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Օսմ. զօրաց և Պուլկար հրոսակապետ Տիմիքօյի խումբին մէջ։ Սպաննուեցան Տիմիքօյի եղբայրն և ուրիշ աւազակներ։

ՔՐՈՆԻԿ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Դպրոցական կեանքի խրախուսիչ գործունէութիւն մը կ'տիրէ այս պահուս Տփղիսի և Կովկասեան միւս գլխաւոր քաղաքներու մէջ, ուր պատրաստութիւններ կը կատարուին վերադարձուած դպրոցները բանալու Հայ հոգաբարձութիւններով ու Հայ ուսուցիչներով։ Ձեռնտու տասն տարիէ ի վեր է որ Հայ մանկտին զրկուած էր տոհմային—հոգեւոր կրթութենէ։ Ոմանք տունը կեցան. մաս մը տղաք Պետական հանրային նախակրթարաններ դրուեր էին, ուր հայերէն բնաւ չսովրեցան, կամ գիտցածնին ալ վրայ տուին. ուրիշներ, տոհմային—կրթական շրջանակէ մէջ հոգացող չունէին, փողոցները թափառեցան գրեթէ։ Հիմա բոլոր այս աշակերտներ եռանդով կ'պատրաստուին նորէն Հայ Եկեղեցւոյ զաւկի պէս կրթուելու։ Մինչև իսկ մեր թղթակիցը կ'գրէ թէ կերպիւ մը դաս մը եղաւ այս 10ամեայ փակումն Հայ դպրոցներու. որովհետև ժողովուրդն ա՛լ աւելի ճանչցաւ անոնց պէտքը, և զրկումին մէջ զգացաւ արժէքն իր վայելած ու ձեռքէ հանած բարիքին, ինչպէս մարդիկ հիւանդութեան ատեն կ'զգան առողջութեան կարեւորութիւնը։

⁂ Ս. Հայրապետն Օգոստ. 7ին գոհաբանական մաղթանքին նախագահելէ ետքը, ինչպէս Զարին, այնպէս ալ Բիւլովօգալի ամարանոցին մէջ Կովկասեան Փոխարքային չնորհակալութեան հեռագիր ղրկած էր, սա մտօք. «Բիւլօվօգալ, Նորին Մեծափառութեան Փոխարքայ Կոմս Վորոնցով Տաշքովի.—Վերադառնալով իմ հօտին հետ միասին ջերմ աղօթքներ Վեհ. Թագաւոր Կայսեր բարեկեցութեան համար Հայ Եկեղեցիներուն ու Հայ հօտին իր ցոյց տուած չնորհին համար, կ'յայտնեմ նաև Ձերում Պայծառափայլութեան խորին երախտագիտութիւն՝ Ձեր արդար միջնորդութեան համար, և կ'օրհնեմ զՁեզ և Ձեր ազնիւ ընտանիքը, ցանկանալով Ձեզ կարողութիւն՝ իրագործելու Ձեր խնամքին յանձնուած երկրին համար մտադրած բարի բարի խորհուրդներն ու ծրագիրները։ ՄԿՐՏԻՉ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ։»

—Նոյն օրը Փոխարքան պատասխանեց այս մտօք. «Թիֆլիս, Նորին Սրբազնեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին.—Արտայայտելով Ձերդ Սրբութեան իմ խորին երախտագիտութիւնս Ձեր բարեմաղթութեանց առթիւ ինձ և իմ ընտանեացս համար, վստահ եմ որ Կովկասի Ձեր Հօտը կարող պիտի ըլլայ առ Նորին Կայս. Վեհափառութիւն իր հաւատարիմ հպատակութեամբ ապացուցանել թէ ո՛րքան չնորհապարտ է իրեն ցոյց տրուած արքայական չնորհ'աց համար։ Ինքզինքս կ'յանձնեմ Ձեր սուրբ աղօթքին։ ԿՈՄՍ ՎԱՐԱՆՑՈՎ ՏԱՇՔՈՎ.»

⁂ Միւնոյն օրը, Օգոստ. 7, հանդիսաւոր գոհաբանութենէն ետքը, չնորհակալութեան աւելի երկար հեռագիր մը ղրկուեցաւ Կովկասի Փոխարքային, հասարակութեան երեսփոխաց և եկեղեցեաց հոգաբարձութիւններուն կողմէ, դպրոցական ու կալուածական խնդրոյն բարեյաջող կարգադրման առթիւ, միջնորդութեամբ Նորին Պայծառափայլութեան, բարեմաղթութիւններ ընելով Կոմսին և իր պատուական տիկնոջ՝ Կոմսուհի Ելիսավետա Անտրէևնա Ի. Վորոնցով Տաշքովի համար, որ, իր ամուսնոյն հետ ի միասին, Կովկասի մէջ վերահաստատեց վաղեմի մեծանուն Փոխարքայ Վարանցով Իշխանին բարեգործ և չինարար աւանդութիւնները։

⁂ Ս. Հայրապետն Օգոստ. 10ին Տըփղիսէն Էջմիածին դարձաւ։

Ս. Պատրիարք Հայրն որ չաբաթ օր Կայս. Պալատ գացած էր, Ա. քարտուղար Բարձր. Թահսին փաշայի միջոցաւ յատս Կայս. Գահոյից մատոյց Ազգ. Որբանոցի սանուց եւ Գալֆայեան որբանոցի սանուհեաց երախտագիտական գեղատառ ուղերձները։ Վեհ. Կայսրն Իր բարձր գոհունակութիւնն յայտնեց եւ Կայս. բարեւներն հաղորդեց։ Արիս էֆ. Ֆէսճեան երէկ Կայս. Պալատ տարաւ Որբանոցի սաներուն պատրաստած Նրբակերտ գզրոցը։

—Էտիրնէի Առաջնորդարանէն Պատրիարքարան հաղորդուած տեղեկութեանց նայելով չաբաթ օրուան հրդեհին զոհ գացած են նաև Հայոց Ս. Թորոս եկեղեցին, առաջնորդարանն ու վարժարանը։ Հայոց Թաղն ևս մեծապէս վնասուած է։

—Նիւ Եօրքէն Օգոստ. 20 թուով կը ծանուցուի թէ Ամերիկայի Առաջնորդը թոքատապէ և ժանտատենդէ կ'տառապի և հիւանդանոց փոխադրուած է, Առաջնորդարանին մէջ դարմանուելու դժուարութեան պատճառաւ։

⁂ Օգոստ. 17 թուակիր հեռագրով մը Ս. Հայրապետն Ամերիկայի Առաջնորդին ալ ծանուցած է դպրոցներու և եկեղեցիներու կալուածոց վերադարձումը։

—Ս. Պատրիարք Հայրը չաբաթ երեկոյ ընկերակցութեամբ Վսեմ. Ռոպէր էֆ. Եազըճեանի, Գարթալ գնաց, և նախագահելէ վերջ «Սկեսէ»ի արարողութեանց հիւրասիրուեցաւ Այճեան էֆ.ի բնակարանը։ Ն. Սրբազնութիւնն երէկ առաւօտ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց, երկսեռ ուխտաւորներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան և բնաբան առնելով «Ես եմ որթն և դուք ուռ, ամենայն որ յիս հաստատեալ է և ես ի նա, նա կեցցէ», խօսեցաւ ճշմարիտ քրիստոնեայ մ'ըլլալու միջոցներուն վրայ։ Արդարև Ս. Պատրիարք Հայրն ամէնէն մատչելի բնաբանն ընտրած էր Գարթալցիներուն համար, քանի որ խաղող իբրև տեղական յատկանչական բերք, Գարթալցիներուն միտքն ու հոգին գրաւած է։ Եկեղեցական արարողութիւնները ներդաչնակօրէն կատարուեցան մասնակցութեամբ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ դպիրներու, առաջնորդութեամբ երաժշտապետ Ռուբէն էֆ. Ճիվանեանի։ Ս. Պատրիարք Հօր կ'սպասաւորէին Տ. Արիստակէս, Գարեգին և Մարկոս Վրդ. ու քահանաներ։ Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Նորատունկեան գերդաստանի ննջեցելոց ի յիշատակ, և ապա Ս. Պատրիարք Հայրը Թաղ. Խորհրդարան առաջնորդուեցաւ, որուն դրան առջև կեցած բարեմաղթութիւններ կատարեց Կայս. արեւշատութեան համար, ներկաներուն «սրտաբուխ «ամէն»ներուն մէջ։ Ն. Սրբազնութիւնը ցերեկի ճաշը կատարեց Այճեան էֆ.ի բնակարանը, ընկերակից ունենալով Վսեմ. Ռոպէր էֆ. Եազըճեանը, Թաղ. Խորհրդոյ անդամները, են.։—Սոյն օրն Մնհրան էֆ. Եագուպեան, ի յիշատակ իր հանգուցեալ եղբօր, եկեղեցիին նուիրած է վեց ձեռք զգեստակիրի զգեստ և չորս հատ քահանայի փորուրար։ Վսեմ. Մնհրան էֆ. խոստացած է նաև կարեւոր օժանդակութիւն մ'ընել տեղւոյն գերեզմանատան որմնափակութեան համար։—Ս. Պատրիարք Հայրն այսօր Եագաճըգ կ'երթայ, ուր հրաւիրուած է Թովմաս էֆ. Թէրզեանի բնակարանը։ Ն. Սրբազնութիւնը դրամական նուէրներ ըրաւ Գարթալի եկեղեցիին պաշտօնէութեան ու վարժարանին։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.—Վսեմ. Մեսարպսէրեան, Մագսուտ էֆ. Հարենցի բնակարանին մէջ երէկ տեղի ունեցաւ Ազն. Օր. Զապէլ Մ. Հարենցի ընդ Լևոն էֆ. Ղոնչէկիւլի (որդի Տիգրան էֆ. Ղոնչէկիւլի) նշանախօսութեան հանդէսը, երկու կողմի ազգականներու և Հայ ու օտարազգի բարեկամներու ներկայութեան։ Օր. Զապէլ Մ. Հարենց, դուստր Մագսուտ էֆ.ի, իր չնորհալի ծիրքերուն կը միացնէ խնամեալ դաստիարակութիւն մը։ Լևոն էֆ. Ղոնչէկիւլ առեւտրական հրապարակին վրայ ծանօթ անուն մ'ունի, իբր մասնագէտ մանուծ։ Ներկայք իրենց չնորհաւորութիւններն յայտնեցին սոյն բարեդէպ խնամութեան առթիւ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՆԱՍԻՕՆԱԼ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, սեպտ 3.—Պաշտօնաթերթը կ'հրատարակէ Զարին կողմէ առ Զօր. Լինեւիչ ուղղուած հեռագիր մը, որով կ'ծանուցուին օգոստ. 6էն 16 (Հ. Տ.) Բօրթսմութի մէջ տեղի ունեցած դէպքերը։ Զարին հեռագիրն հետեւեալ կերպով կ'վերջանայ։— «Ռուս զօրքերն այս արիւնալի կռուին միջոցին քանիցս հաւաստիքը տուին իրենց արիութեան եւ անձնուիրութեան։ Այս լուրերն հաղորդեցէք իմ սիրելի բանակիս. թո՛ղ գիտնայ թէ ես եւ Ռուսիա կ'գնահատենք այս դժընդակ պատերազմին մէջ անոր ըրած զոհողութիւնները։»

ԼՈՆՏՐԱ, 3.— Բօրթսմութէն հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ զինադադարը կնքուեցաւ Մ. Վիդդէի եւ Պարոն Քոմուրայի կողմէ։ Հետեւաբար, Զօր. Լինեւիչ եւ Մարէչալ Օյամա հրամայեցին դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները։

ԲՈՐԴՍՄՈՒԹ, 3. — Ռուս և ճարոնցի բանագնացներուն միջեւ հաչտութեան բանակցութեանց միջոցին անհամաձայնութիւն ծագեցաւ Սախալինի ամբողջման խնդրոյն պատճառաւ, որով դաչնագրին կնքումն առժամաբար յետաձգուեցաւ։ Ճարոնցիները կ'ըսեն թէ երկու տէրութիւններն ալ ետ պիտի կենան նոյն կղզին ամրացնելէ, մինչ Ռուսերը կ'պնդեն թէ միայն Ճարոն պարտաւոր պիտի ըլլայ ատոր։ Բայց կ'հաւաստուի թէ Մ. Վիդդէ և Պարոն Քոմուրա այսօրուան տեսակցութեան միջոցին համաձայնութիւն գոյացուցած են։

"Կ. ՊՈԼՍՈՅ,, ԵՒ "ՖՈՒՆԻԷԻ,,

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Սեպտ, 3.— Զարը Մանչուրեան բանակին ուղղած յայտարարութեան մէջ, կ'ծանուցանէ թէ մերժեց Ճարոնի բոլոր առաջարկները՝ Սախալինի իրեն թողուելուն, տուգանքի, չէզոք նաւահանգիստներ ապաստանած ռուս մարտանաւերու յանձնման, և Ծ. Արեւելքի մէջ Ռուս մարտանաւերու զեղչուելուն մասին, և Ճարոն իրաւունք տուաւ Ռուսիոյ բոլոր առարկութիւններուն պնդելով միայն Սախալինի կէսուն գրաւման վրայ։ Զի 1875ին Սախալին արդէն անգամ մը գրաւուած էր Ճարոնցիներուն կողմէ։ Զարն ի մէջ այլոց կ'ըսէ.—«Սիբիրի և անձնուէր բանակս, որ 19 ամիս չարունակ ետ մղեց թշնամիին յարձակումները, հիմա բաւական զօրաւոր է, ոչ միայն ետ մղելու ո և է նոր յարձակում, այլ և կարովի հարուած մը տալու համար. հակառակ ասոր և հակառակ համոզմանս թէ բանակս ամէն ժամանակ պատրաստ է ինքզինքը զոհելու ռուս հայրենիքին համար, որոչեցի հաչտութիւն կնքել, որովհետև չեմ ուզեր բանակիս դիւցազնութիւնը խոր փորձի մը ենթարկել, հեռաւոր կղզիի մը կիսուն համար, զոր նոյն ինքն Ճարոն մեզի թողած էր 1875ին։ Զեկուցէք իմ բանակիս թէ ես և համայն Ռուսիա միշտ կ'գնահատենք այս անհաւասար պատերազմին միջոցին անոր ըրած մեծամեծ զոհողութիւնները։»

ԲՈՐԴՍՄՈՒԹ, 3. — Բանակցութիւնները չարունակուեցան երէկ և այսօր քանի մը ժամ։ Դաչնագիրն աւարտած է եւ հաւանաբար վաղը (այսօր) կէս օրէն վերջ պիտի ստորագրուի։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 3. — Մ. Վիդդէի քարտուղար Մ. Շիբեր կ'հերքէ այն զրոյցները թէ Ռուսիա ո և է կերպով տուգանք պիտի վճարէ Ճարոնի։ Մ. Շիբեր կ'ըսէ թէ Ռուսիա ուղղակի թէ անուղղակի տուգանք չպիտի վճարէ։—Ռուսիոյ ամէն կողմերէն կ'հաղորդուի թէ հաչտութեան կնքումը մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ։ Մէկ քանի քաղաքներէ չնորհաւորական հեռագիրներ ուղղուեցան Մ. Վիդդէի։

ՓԱՐԻԶ, 3.—Ֆրանս. կառավարութիւնը հրամայեց իր դեսպանին՝ մեկնիլ Մարոքէ, եթէ Մարոքի Դահլիճը գոհացուցիչ չտայ ազատ արձակուած Ֆրանսահպատակ ալժերիացին ձերբակալող պաշտօնէին պատժուելուն և տուգանքի վճարման համար Ֆրանսայի կողմէ եղած պահանջումին։

ՎԻԵՆՆԱ, 2.— Օգոստ. 22էն ի վեր քօլէրայի մէկ քանի դէպքեր պատահեցան Կալիցիոյ մէջ, որոցմէ ոմանք մահացու։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 2.— Պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ մինչեւ Սեպտ. 2 Արեւելեան Ռուսիոյ մէջ քօլէրայի 43 դէպք և 14 մահ պատահած են։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՂԹԱԲԵՐՈՎ- ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2.

ՌՈՒՍ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՒՑԱԳԻՐԸ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Սեպտ. 1. — Ռուս կառավարութիւնն հետեւեալ զեկուցագիրն հրատարակեց.— Նորին Կայսերական Վեհափառութիւնն անցեալ Մայիս ամսոյ վերջերն ընդունելով Ամերիկայի Միաց. Նահանգաց Նախագահին առաջարկը հաճեցաւ որ Ռուսիոյ և Ճարոնի կողմէ լիազօրներ միանան քննելու համար թէ երկու տէրութիւնները մինչեւ ո՛ր աստիճան պիտի կրնան համաձայնիլ հաչտութիւն կնքելու պայմաններու վրայ։ Ն. Վեհափառութիւնն այս կարեւոր պաշտօնը յանձնեց հաւատարմաց յանձնաժողովին նախագահ Մ. Վիդդէի և Ուաշինկթընի Ռուս դեսպան Պարոն Ռօզէնի, իշխանութիւն տալով անոնց, Ճարոնի պայմաններն ընդունելի դատած ատեն հաչտութեան դաչնագիր մը կնքելու համար։

Պատերազմող երկու տէրութեանց լիազօրները, յուլիս 25ին (Հ. Տ.) (Օգոստ. 7. Ն. Տ.) առաջին անգամ գումարուեցան Օյսթըրպէյի մէջ։ Բանակցութիւնք սկսան երկու օր վերջ, Յուլիս 27ին, Բօրթսմութի մէջ։ Երկրորդ նիստին, Ճարոնցի պատուիրակները ներկայացուցին հաչտութեան պայմանները որք պատրաստուած էին Թօքիոյի մէջ։ Նկատելով որ այդ պայմաններուն մեծ մասը, Ռուս լիազօրներուն տրուած հրահանգներուն տեսակէտով բացարձակապէս անընդունելի էին, և պայմաններուն միւս մասին խմբագրական ձեւը կրնան վնասել Ռուսիոյ չահերուն, Մ. Վիդդէ առաջարկեց Ճարոնցի լիազօրին՝ պայմանները զատ զատ խորհրդակցութեան ենթարկել։ Ռուս պատուիրակները մէկ քանի նիստերու մէջ զանազան կէտերու վրայ խորհրդակցութիւններ ընելէ ետք, վերջապէս չկրցան համաձայնիլ Ճարոնի առաջարկած պայմաններէն չորսին վրայ։ Ասոր վրայ Ճարոնցի պատուիրակները պատրաստակամութիւն յայտնեցին իրենց կառավարութեան դիմելով նոր հրահանգներ խնդրելու, որպէս զի կարելի ըլլայ երեւան ելած ծանր դժուարութեանց մասին իրատեսութեան մը յանգիլ։

Ճարոնցի պատուիրակները Թօքիոյէ ընդունուած նոր հրահանգներուն համեմատ հրաժարեցան 1. Խաղաղական Ովկիանոսի մէջ Ռուսաց ծովային ուժերուն սահմանափակման, և 2. Չէզոք նաւահանգիստներու մէջ ապաստանող Ռուս նաւերուն Ճարոնի յանձնուելուն մասին ներկայացուցած պայմաններէն, բայց պնդեցին Սախալինի Ճարոնի յանձնուելուն և Ռուսիոյ կողմէ պատերազմական տուգանք մը վճարուելուն վրայ։ Ռուս լիազօրներն իրենց տրուած հրահանգներուն յենլով բացարձակապէս մերժեցին յիշեալ երկու պայմանները, յայտարարելով հանդերձ թէ Ճարոնի առաջարկած միւս պայմաններուն վրայ ալ բանակցութիւնները չպիտի չարունակեն, ցորչափ Ճարոն պնդէ պատերազմական ծախուց հատուցման վրայ։ Միաց. Նահանգաց Նախագահը խորհելով թէ խնդրոյն այսպիսի վիճակը, իր իսկ առաջարկին հետեւանքով Բօրթսմութի մէջ երկու կողմի լիազօրներուն միջեւ կատարուած բանակցութեանց խզման պատճառ կրնայ ըլլալ, որոշեց Բեդերսպուրկի ամերիկեան դեսպանին միջոցաւ Նորին Վեհափառութեան դիմել, խնդրելով յանուն մարդասիրութեան, որով ազդուած է նաև Նորին Վեհափառութիւնը, որ նոր արիւնհեղութեանց առաջքն առնելու համար, հաճութիւն տայ Ճարոնի նոր առաջարկին ընդունուելուն։ Այս նոր առաջարկն ալ սա էր. Նկատելով որ ճարոնական զօրքերը գրաւած են արդէն Սախալին կղզին, որ մինչեւ 1875 Ճարոնցւոց կ'վերաբերէր, Ռուսիա Ճարոնի թողու Սախալինի հարաւային մասը, պայմանաւ որ Ռուսիա 1200 միլիոն եէն վճարելով վերագնէ Սախալինի հիւսիսային մասը։ Նորին Վեհափառութիւն չնորհակալութիւն յայտնելով հաչտութեան կնքման համար նախագահ Րուզվէլդի ջանքերուն, պատասխանեց թէ անկարելի էր ընդունիլ այդ առաջարկը, որ էապէս Ռուսիոյ կողմէ պատերազմական տուգանք մը վճարելու հանգամանքն ունէր։ Ճարոնի պատուիրակները, որ ռուս պատուիրակներու միջոցաւ իմացած էին Նորին Վեհափառութեան այս որոշումը, իրենց կառավարութենէն ընդունած նոր հրահանգին համեմատ, Օգոստ. 16/29ի նիստին մէջ յայտարարեցին թէ Ճարոն ալ ևս չի պնդեր իր պատերազմական ծախուց դրամական հատուցման ընդունելու պահանջման վրայ, բայց չի կրնար հրաժարիլ Սախալինի հարաւային մասէն, զոր գրաւած է արդէն, և յանձն կ'առնէ զինուորական միջոցներ ձեռք չառնել կղզւոյն այդ մասին վրայ, ամրութիւններ չչինել հոն և բաց պահել Լա Բէրուզի նեղուցը նաւարկութեան համար։ Այս յայտարարութիւնն արձանագրուելով ստորագրուելէ ետք, վերջացան պատուիրակաց բանակցութիւնները, որք տեղի կ'ունենային հաչտութեան նախապայմաններն այն պայմաններուն համար, որք Ռուսիոյ և Ճարոնի միջեւ վերջնական հաչտութեան մը կնքման իբրև հիմ պիտի ծառայեն։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԹՕՔԻՕ, Սեպտ. 1. — Հաչտութեան կնքումը դեռ երէկ կէս գիշերին ծանուցուեցաւ Թօքիոյի մէջ։ Մինչեւ այն ատեն վար դրուած էին հեռագիրները։ Ոչ ցոյց եղաւ և ոչ ալ դրօչ պարզուեցաւ, ինչպէս կ'ըլլար երբեմն աւելի նուազ ուրախառիթ լուրերու ատեն։ Հաչտութեան լուրը թէ ժողովուրդին և թէ Մամլոյ մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառեց։ Զրոյց կայ թէ դահլիճը պիտի հրաժարի։ Կառավարութիւնը Հոկտ.ի սկիզբն արտաքոյ նիստի պիտի հրաւիրէ երեսփ. ժողովը, կացութեան վրայ տեղեկութիւն տալու համար։ Ամենուրեք դժգոհ են. մամուլն ու ժողովուրդը չեն գիտեր թէ ինչո՞ւ համար Ճարոն հրաժարեցաւ տուգանքի պահանջումէն։ Ժողովուրդին մեծ մասն ամօթաբեր անձնատուութիւն մը կ'համարի այս հաչտութիւնը։ Լրագրաց չատերը «ամօթալի հաչտութիւն» մակագրով կ'ծանուցանեն հաչտութեան լուրը, և սուգի ծանուցման պէս սեւ գիծերով չրջանակուած կ'հրատարակեն զայն։ Ժողովուրդին խաղաղասէր մասը միայն գոհութեամբ կ'խօսի հաչտութեան վրայ։ Ասոնք կ'ըսեն թէ Քոմուրա կարելին ըրաւ, և պատերազմէն սպասուած արդիւնքն ալ ձեռք բերուած է արդէն։ Միքատոն չուզեց որ նոր արիւնահեղութիւններ ըլլան։ Բայց այս խաղաղասէր անձանց խօսքը լսելի չըլլար ժողովուրդին։ Հօչի խմբագրութիւնը հաչտութեան կնքման լուրն հասած ատեն, իր չէնքին վրայ դրօչը կայմին մինչեւ կէսը պարզեց։ Քօքումին լրագրէն զատ միւս ամէն լրագրաց խմբագիրներն որոշեցին հաչտութեան պայմաններուն պաչտօնական հրատարակութեան օրը, խմբագրատանց վրայ դրօչներն մինչեւ կայմին կէսը պարզել։

⁂ Կոմս Քացուրա և Իթօ մարքիզը բազմաթիւ գրութիւններ կ'ստանան հաչտութեան պայմաններուն դէմ բողոքող։ Ժողովուրդն այս մասին իր դժգոհութիւնը կ'յայտնէ անտարբեր ձեւով։ Ժողովուրդը կ'յուսար որ Ռուսիա տուգանք վճարել չուզելով բանակցութիւնները պիտի խզուէին։ Լրագիրներն ալ դժգոհ են. Ձիժի Շիմփօ կ'գրէ թէ հաչտութեան այսպիսի պայմաններ չէին կրնար գոհացնել ժողովուրդը։—Մինչեւ Շիմբուն կ'գրէ թէ Ճարոնի միակ յոյսը բանակցութեանց խզուելուն մէջ էր։ Ճարոն որչափ յաղթական էր ճակատամարտի դաչտին վրայ, այնչափ պարտուեցաւ բանակցութեանց մէջ։ Նիչի Նիչի Շիմբօ զարմացմամբ գիտել կուտայ որ այսպիսի հաչտութիւն մը այն ատեն կը կնքուէր, երբ անկարելի ըլլար ընդունիլ տալու Ռուսիոյ՝ ճարոնական անհրաժեչտ պայմանները։

ԱՆԳԼԻՈ-ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

ՎԻԵՆՆԱ, Սեպտ. 1.—Նէ-Ֆրէյէ Փրէսէ կ'իմանայ թէ անգլեճարոնական դաչնագիրն իր նախկին պայմաններով ստորագրուեցաւ. միայն թէ այժմ աւելի ընդարձակութիւն և ազդուութիւն տրուեցաւ այն պայմաններուն։ Նոր դաչնագրին քաղաքական էական պարունակութիւնը Մայր. Արեւելքի իրաց վիճակին պահպանումն է։ Այս դաչնագիր պատուար մը կ'կանգնէ ո և է ազգի մը Մայր. Արեւելքի մէջ դեր մը կատարելու դիտաւորութեանց։ Տարակոյս չկայ որ Ճարոն իր նոր դիրքով գերակչռութիւն ի գործ պիտի դնէ հոն, բայց որովհետև դաչնագիրը կ'ապահովէ օտար տէրութեանց (Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Բորդուկալի) Մայր. Ասիոյ մէջ ունեցած առաւելութիւնները, հետեւաբար պիտի չսահմանափակէ Ճարոնի գերակչռութեան դերն և պիտի ջախջախէ ազգերու սահմանները։ Դաչնագիրը Ռուսիոյ, Ճարոնի կամ Ամերիկայի ազդեցութեանց դէմ տեսակ մը փոխադարձ ապահովութիւն կ'ընծայէ. ասկէ զատ, անփոփոխ կ'պահէ նաև ռազմագիտական մէկ քանի վայրերու վարձակալութեան դրութիւնները, (այսինքն Բորդ Արթուրը Ճարոնի համար, Ուէյ Հայ Ուէյը Անգլիոյ համար, Քիաօ Չէուն՝ Գերմանիոյ և Վանքուվանը՝ Ֆրանսայի համար։)

Վերջապէս, այս դաչնագիր, Մայր. Արեւելքի մէջ քաղաքական դեր մը խաղալու կարող տէրութեանց ի նպաստ, Մայր. Արեւելքի զինուորականացման դէմ Անգլիոյ և Ճարոնի մէկ քաղաքականութիւնը կ'նչանակէ։ Տնտեսական տեսակէտով, ամենուն համար բաց պիտի մնայ առեւտուրը։ Նոր դաչնագրին պայմանները միմիայն Մայր. Արեւելքի համար չեն սակայն. իրաց վիճակին անփոփոխ պահուելուն երաշխաւորութիւնը կ'ընդարձակէ կեդրոնական Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ ծաւալական չարժումներուն դէմ. Բարիզի Էքլէր լրագիրը անգլեճարոնական դաչնագրին վրայ գրելով կ'ըսէ թէ հաչտութեան կնքումը բացարձակ մէկ յաղթանակն է անգլեսաքսոն քաղաքականութեան, և Ռուսիա, ինչպէս նաև Ճարոն պարզապէս, անհետ թողուեցան ատոր մէջ։ Ամէնէն աւելի Անգլիա օգտուեցաւ ասկէ։ Ռուսիա պարտուեցաւ և անկարող է չարժիլ այժմ. Ճարոն յաղթեց, բայց իր ծախուց հատուցումը չընդունելուն համար պիտի ընկճուի իր անագին պարտքերուն տակ, և իր նիւթական վիճակին համար Անգլիացի և Ամերիկացի փոխատուներուն չնորհաց պիտի սպասէ, որք սակայն այնչափ միայն պիտի օգնեն իրեն, որչափ որ պէտք է զանի կործանումէ զերծ պահելու համար։

ՄԱՐՕՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՖԷՍԷՆ, Օգոստ. 27 թուով Դանճէրի Ֆրանսական դեսպանին հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ալժերիացի Պու Մզիան անունն ձերբակալուած ըլլալը, հիւանդացած ըլլալուն, Մարոքի կառավարութեան որոշմամբ ազատ արձակուեցաւ։ Բարիզէ հեռագիր մ'ալ կ'ըսէ թէ Մարոքի Գերման դեսպան Դոթէնպախ կոմսին ազդեցիկ դիմումներուն հետեւանքով արձակուեցաւ այդ սպան։

(Neue Freie Presse, Սեպտ. 2, Շբ.)

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	99 33
Ամէնէն բարձր գին	»	99 34
Ամէնէն վար գին	»	99 22
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	130 75
Ամէնէն բարձր գին	»	130 75
Ամէնէն վար գին	»	130 50
Թըմպէքի	»	85 —

ԲԱՑՈՒՄ, 22 Օգոս.

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	99 32
» » ժամ կէն		99 30
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	130 75
» » ժամ կէն		130 75
Թէժիլի բաժնեթուղթ	»	18
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնսիէ Աք.	ֆր.	312 —
» » » Բ.	»	270
Քարտ. Կ. Պոլսոյ	»	514 —
Անատոլու երկաթ. պրեֆ.	»	524 —
» » բաժնեթ.	Ա. Ո.	16 43
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	4 02
Թըմպէքի բաժնեթուղթ	ղրչ.	750 —
» Ժուիսանս	»	265 —
» պարտաթուղթ	ֆր.	488 —
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	»	243 —
Պալըա Գարաայտըն	»	700 —
Թըրանվայ	»	85 —
Պանք տը Սալոնիք	»	192 —
Քարատաս		146 —
Գազախի Իզմիրի	»	595 —

ՄԹԻԼԱՆՔ

Օսմ. Միաց. 1 որսուան Օ. Ո.	2.50	2.30
» » 8 » »	5.50	—
Րումէլիի Երկաթ. ֆր.	1.50	—

ՕՍՄ. ԲԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	110 20	109 25
» չէք	110 05	109 25
Բարիզ 3 ամիս	22 73¾	22 93¾
» չէք	22 83	22 93
Բերլին չէք	18 57	18 67
Վիեննա չէք	21 79	21 89

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՅ

Անգլիական ոսկի	ղրչ.	109 33
20 Ֆրանքնոց	»	87 13
20 Մարքնոց	»	107 —
Բէլ Իմփէրիալ	»	91 —
Ռուպլի	»	51 04
Մէճիտիէ պռեմիօ	»	107 38
Պէչլիք	»	104 20
Նոր Մէթալիք	»	103 20
Րուսլ Փէթէօղուլ	»	8 65

Անտոն Ա. Անտոնեան, Ղալաթիա

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Սեպտ. 3

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Ա. Ո.	91 —
» » գոց.	»	91 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13 75
Եգիպտական Միացեալ	»	105 75
Անգլ. Քոնսոլիտէ	Գ.Կ.	90 50
Հելլենական Փոխ. 1881	»	43 25
» Մոնոբոլ	»	54 25
Պուլկարի փոխառ. 1892	»	100 75
Թըրանվայ	»	3 37
Ճարոնական 5%	»	90 25
Ռուսական		94 87
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 275
Դրամադեկ	»	2 ½

ՓԱՐԻԶ, Սեպտ. 3

Օսմանեան Միացեալ բաց.		92 50
» » գոց.		92 57
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	132 50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	602 —
Թէժիլի բաժնեթուղթ	»	415 —
Օսմ. Մաքս. Նոր փոխառ. 4%	»	478 —
Ֆրանս. Ռանդ. 3%	»	100 33
Քրէտի Լիօնէ	»	1176 —
Ռուսական		96 50
Թըրանվայ		87 75
Փոխառութիւն Պոսնայ 1894	»	488 —
Սպանիական արտաքին	»	92 55
Իտալական Ռանդ	»	105 50
Պանք տը Բարի	»	1472
Չեք Լոնտոնի վրայ	»	25 150
Դրամադեկ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ԲԵՐԼԻՆ, Սեպտ. 3

Օսմ. Միացեալ		90 55
Զինուորական փոխառութիւն 1903		88 10
Անատոլու Երկ. պարտաթ. մաս		103 30
» » բաժնեթ. 60%	»	120 50
Ռուսական 4%	»	92 80
Րումէլիի Երկաթուղի	»	133 50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամիս	»	20 330
Դրամադեկ		3

ՎԻԵՆՆԱ, Սեպտ. 3

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրոն	95 35
» Լոնտոնի վրայ	»	239 70
Րումէլիի Երկաթուղի	»	143 —
Օսմ. Թէժիլի	»	380 —
Դրամադեկ		3 —

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY LIMITED

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՖԻՆԻՔՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՅԱՄԻՆ 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ աւելի քան մի դար առաջ, ասոկ հրդեհի ապահովութիւն մ'է որոյ բաժնետարք Անգլիոյ ամենահարուստ և համբաւաւոր դրամատէրերէ բաղկացեալ են։ Դրամագլուխն և փոխնասէ գումարը 4,500,000 ոսկի. աւելին կ'անցնին։ ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութեան այժմեան ... 25,000,000 ոսկի. ... հրդեհի վնասուց համար։ 50—24

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,500,000

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի, շէնք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ...։

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընդհ. Գործակալ Կ. Պոլսոյ և գաւառաց.
Ղալաթիա, Գոնք Օթոմանի վարի քովը Վիթալիս Խան, գետնայարկ թիւ 1։
ՓՈԽ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ Ի ՊՈԼԻՍ
ՔՈՒՐԷՆ ԱՐԻԿԵԱՆ Եւրոպա Ձէյ խան թիւ 1 և 2 — ԺԻՎԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ Թէրխանէ խան
Զննիչ Ռիզքերու (Inspecteur des Risques) Ա. ԷՆՖԻԷՃԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՊԱՆՏԱԼԹԻ

49ՐԴ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Վարժարանս կ'բացուի 2/15 Սեպտ. 1905 միենոյն ուղղութեամբ և ծրագրով Վարժարանս ունի արդի երկրորդական վարժարաններու (Ecole Secondaire moderne, Realschule) ծրագիրը՝ միջնակարգ պետութեան յարմարցուած։

ԼԵԶՈՒՆԵՐ.—Տաճկերէն, Հայերէն, Գերմաներէն, Գաղղիերէն, Անգլիերէն։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Ուսողական, բնագիտական, ընդհանուր պատմական, պատմական (կ'աւանդուին Գաղ. և Գերմ. լեզուներով)։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ.—Աշխարհագրութիւն, հաշուակալութիւն, Թղթակցութիւն (Գաղ., Գերմ., Անգլ.)։

ՈՒՍՄՈՒՆՔ.—Ներքին և արտաքին 22 ուսուցիչ կ'դասախօսեն։

Նորամուտ աշակերտաց ընդունելութիւնը կ'սկսի Օգոս. 17էն, ամէն օր մինչև կէսօր։ — Վարչութիւն
Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի
12—2

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ 1906 ՏԱՐՒՈՅ

352 էջ. 10 պատկեր որքանոցի. մաքուր տպագրութիւն. առկուն կազմ։ Համառօտը 128 էջ և 37 էջ յաւելուածով 1 ղր. ընդարձակը 352 էջ և 261 էջ յաւելուածով 3 ղր., ոսկեզօծ լաթակազմը 5 ղր. կ'ծախուի ամէն գրատան մէջ ի Պոլիս և ի Գաւառս։ Կեդրոն. Մատթէոսեան Տպարան։

Բովանդակութիւն.— Տօմարական գիտելիք և Օրացոյց. Օսմ. Կայսրութեան Ինքնակալք. Պաշտօնատարք. Հոգևոր Պետեր. Երկիրներ. Գաւառներ. Երկաթուղիներ. Թղթատարութիւն և Հեռագրութիւն։ Կրօնական. Ս. Հայրապետէն երկու ընտիր քարոզներ. Եղիշէ Եպս. Դուրեանէ 3 Երգ. Մելքիսեդեկ Եպս. Մուրատեանէ 1 Երգ։ Բարոյական 20 կտոր. ընտանեկան 30. բժշկական. տնտեսական գեղարան 25. տնական հիւանդապահութիւն. Առողջապահական Բերական. Ուսուցչական. Հարցարան 45 հարցերու պատասխան. Գիտական 20 կտոր. Պատմական 4. Երկրագործական 16. Կենսագրական 1. Վիճակագրական ճոխ բաժին. Զուարճալիք. Մրցանակաւոր 15 խնդիրներ. ծանուցումներ։

Փութայ գնել և օգտուիլ։ 20—4

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԵԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

Գոզթէփէ, Մէօհիւրտար Ճատտէսի

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ չորս արդիւնաւոր տարիներ յաջողութեամբ բոլորելով, վարժարանս մտած է իր 5ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ մէջ, իբրև Բոսֆորեան վարժարան աղջկանց, յարակից ունենալով նաև Երեխա-Նախակրթարան և Մանկապարտէզ։

Վարժարանս տարիէ մ'ի վեր փոխադրուած է նորաշէն յանդարձակ շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը եւ օդաւէտ դիրքովը ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կ'միացնէ իր մէջ, գիշերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտաց համար հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով։ Կ'աւանդուի տոհմային լուրջ կրթութեան մը հետ՝ լեզուաց (Թուրք. Հայ. Ֆրանս. անգլ.) եւ գիտական անհրաժեշտ ծանօթութեանց հիմնական ուսումը։ Ֆրանսացի և անգլիացի կարող վարժուհիներ իրենց յատուկ խնամքին և հոգածութեան առարկայ ըրած են ֆրանս. և անգլ. լեզուաց խօսելավարժութիւնը (բարբառ)։ Աշակերտները մասնաւոր խնամքով կ'ուսանին նաև Առտնին Տնտեսութիւն, Կար ու Ձեւ, Ասեղնագործութեան զանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով), նաև ձայնական և գործիական երաժշտութիւն, մասնաւորապէս դաշնակ։ Գիշերօթիկներու համար կատարեալ սնունդ և ընտանեկան անմիջական խնամք։ Վարժարանս, իր տարեկան որոշեալ թոշակէն դուրս, չունի կարգ մը օտար վարժարանաց յատուկ այն բացառիկ ծախքերն՝ որոնք տարուոյն վեր պատկառելի գումարի մը կ'յանգին։

Աշակերտաց վերամուտն և դասերու սկզբնաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 29 Բշ. օր։ Բանակցութեան համար գրով կամ անձամբ դիմել ի վարժարան։
Հէյտարփաշա—Տնօրէն
12—10 Ց. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻԵ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ 1905—1906

Վարժարանիս ԻԵ. տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 1ին։ Նորեկ աշակերտներու մուտքի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Օգոստոս 30ին և 31ին, իսկ դասերը կանոնաւորապէս կ'սկսին Սեպտեմբեր 1ին։

Վարժարանս, թոշակաւոր գիշերօթիկ աշակերտներու ընդունելութեան համար, ունի երկու տեսակ պայման։ — Պէտք է վճարել

Միանուագ մուտք	3	Ամբողջ ծախքը վարժարանիս վրայ։
Ս. Տարեթոշակ	20	
Սրձակուրդի տուրք	1	

Առանց մուտքի 12 օսմ. լիրա տարեթոշակ և 1 լիրա արձակուրդի տուրք, պայմանաւ սակայն որ աշակերտներու ծնողք հոգան իրենց և կամ Բ. զաւակաց զգեստի, կօշիկի, կարկատանքի, դասագիրքերու և գրչաբոյական այլ պիտոյից, մաճճակելի և անկողնոյ, ինչպէս նաև դեղօրէից ծախքը, իսկ վարժարանս տայ սնունդ և ուսում, եւ հոգայ լուացքի, բժիշկի և բաղնիքի ծախքերը։

Ցերեկեայ թոշակաւորները պարտին վճարել 6ական Օսմ. Լիրա։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար, ծնողք կամ պաշտպանք կրնան դիմել ի Կ. Պոլիս, Ազգ. Պատրիարքարան կամ ի Կարին՝ Վարժարանիս Տեսչութեան։

10—9 ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ
ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Կարին, 2 Յուլիս 1905

ՌՈՊԵՐԴ ԳՈԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 1/13ին։ Կարգադրութիւններ եղած են վաճառականական ուսումը բաղձացուած կատարելութեամբ աւանդելու համար։ Վարժարանս մասնաւոր բժիշկը՝ ուսանողներու առողջութեան, մարմնամարզներուն և խաղերուն, ինչպէս նաև վարժարանս ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կ'հսկէ։ Մարմնամարզի նոր և գեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն։ Երկու տարիէ ի վեր բացուած է նաև փոքր տղոց յատուկ նոր շէնք մը, ուր կ'ընդունուին մինչև 10 տարեկան աշակերտներ։ 25—10

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ ... կ'յիշեցնենք ԲԵ ԽԱՉԻԿ ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ... Ապա թէ ոչ, եթէ հասցէն ԱՆՓՈՓՈԽ ԿՄՆԱՅ։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԱԴԸՔԻՒՂ-ՄՕԴԱ

Կ'բացուի Սեպտեմբեր 5ին (ըստ Հին Տ.)։

Այս հաստատութեան նպատակն է աշակերտներուն ապահովել բարոյական և մտաւորական կրթութիւն մը՝ տոհմային պահանջումներուն համաձայն։ Առ այս, բաց ի միաբաններէ՝ որոնք վարժարանի վարչական մասը կ'կազմեն, ունի մայրաքաղաքիս հայ և օտարազգի լաւագոյն ուսուցիչներու գործակցութիւնը, որոնցմով կ'կազմուի քսան հոգիէ բաղկացած ուսուցչական խումբ մը։

Կ'աւանդէ Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Գերմաներէն, Անգլիերէն, Լատիներէն և Իտալերէն լեզուները, յատուկ վաճառականական դասընթացք և կրթարանական բոլոր ընթացիկ ուսումները, ինչպէս նաև գծագրութիւն, նկար, մարմնամարզ, ձայնական երաժշտութիւն, փողերգութիւն (fanfare) ևն։

Աշխալուրջ և հայրական հսկողութիւն մը կ'տիրէ աշակերտաց բարոյականի և կրթութեան վրայ։ Վարժարանս իր ծովահայեաց և օդասուն բարձր դիրքովը Պոլսոյ մէջ ամէնէն հաղուագիւտներէն մէկն է, և օժտուած է առողջապահիկ կարևոր միջոցներով, որոց մէջ այս տարի եւ նորութիւններ պիտի ներմուծուին։

Վարժարանիս ընթացաւարտները կրնան ուղղակի մտնել եւրոպական համալսարաններ. և տաուկիւ անոնց յարմարագոյններուն կ'ըլլայ այդ շնորհը՝ Մխիթարեան Վարժարանաց Խնամակալութեան կողմէ, անոնց ապագան լիովին ապահովելու համար, ինչ որ մեծ առաւելութիւն մ'է Պոլսոյ միւս վարժարաններուն վրայ։

Վարժարանիս տարեկան դասա թոշակն է գիշերօթիկներուն համար 25 Օսմ. լիրա։ Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել վարժարանիս տեսչութեան։

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉ
Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Գատըգէօյ—Մօտա 10—5

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս Իէ. տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտեմբեր 6ին (Ն. Տ.)։ Հաստատութեանս Տնօրէն Վեր. Ռ. Չէյմպըրս և իր Տիկինն արդէն վերադարձած են իրենց երկամեայ բացակայութենէն և յառաջիկայ տարի ուսուցչական խումբին վրայ կ'աւելնան Ֆանատայի մէջ նշանաւոր համալսարանէն երկու ամերիկացի շրջանաւարտներ որոց մէկը պիտի աւանդէ առևտրական դասընթացքը։ Աշակերտներն ընտանեկան խնամք կ'վայելեն գիշերօթիկ ուսուցիչներուն, հաստատութեանս մասնաւոր բժիշկին հսկողութեան և Տիկին Չէյմպըրսի մայրական հոգածութեան տակ։ Գիշերօթիկ աշակերտներուն տարեթոշակն է 16 օսմ. ոսկի, 8 ոսկին Սեպտեմբերին սկիզբն և մնացած 8 ոսկին Յունուարի վերջերը վճարելի։ Վարժարանս յատուկ ուսուցիչ մը ունի գործական երաժշտութեան համար, և այս դասին տարեկան մասնաւոր վճարումն է $1\ ^1/_2$ օսմ. ոսկի։ Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Բիծի, Պայպլ Հաուս, Կ. Պոլիս, կամ Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ։

Այն աշակերտները որոնք Պոլիսէն մեկնած առեննին կէս գնով տոմսակ առնել կ'ուզեն, պէտք է որ մինչև Սեպտ. 1 (Ն. Տ.) իրենց անունները արձանագրել տան Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի, որ կ'գտնուի ի Պայպլ Հաուզ, թիւ 10։ 12—11

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱՓԱԶԱՐ

Այս վարժարանը, զոր կ'վարեն ինն անդամներէ բաղկացած Խնամակալութիւն մը, և բնիկ ու Ամերիկացի 11 ուսուցիչներէ կազմուած ձեռնհաս ուսուցչական խումբ մը, հիմնական դաստիարակութիւն մը կուտայ բոլոր իրեն դիմող հայ աղջիկներուն։ Կ'աւանդուին բնական, իմաստասիրական, չափական և այլ գիտութիւններ։ Մասնաւոր այժ կ'տրուի հայերէն և անգլ. լեզուներուն. կ'ուսուցուին նաև Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուները։ Վարժարանին երկու ընդարձակ և օդաւէտ շէնքերը, ինչպէս նաև խնամակալութեան երկու բժիշկ անդամները մեծապէս կ'ապահովեն աշակերտուհիներուն առողջութիւնը։ Անատօլուի Երկաթուղին, որուն մէկ մասնագիծը մինչև քաղաքս կ'երկարի, ճամբորդութիւնը խիստ դիւրին և հաճելի կ'ընծայէ։ Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 12 օսմ. ոսկի, զոր երկու մասով վճարել պէտք է հատուցանել։ Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 ոսկի կ'պահանջուի, դասաւանդութեան թիւին համեմատ։ Երգեհոնի դասի համար $2\ ^1/_2$ ոսկի կ'պահանջուի։ Վարժարանին ԻԱ. տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 13 (Ն. Տ.), Դշ. երիկունը։ Վարժարանին նոր յայտագիրն ուզողներուն ձրի կ'ղրկուի։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Մր. Բիծի, Պայպլ Հաուս, Կ. Պոլիս, կամ գրել Տոքդ. Ս. էֆ. Գավալճեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատափազար։ 12—12

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՃ ԱՂՋԿԱՆՑ, ՍԿԻՒՏԱՐ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 15ին։ Գիշերօթիկ աշակերտուհիները կ'սպասուին 14ի երեկոյին։ Հաստատութիւնս մեծ բարեփոխում կրած է կեդրոնական ջեռուցիչի և կազի ներմուծումէն և նոր բաղնիքի շինութենէն ի վեր, որ մայրաքաղաքիս մէջ գտնուածներուն ամէնէն ընտիրն է։

Ըստ արժանւոյն ի նկատ կ'առնուի Հայ դպրոցներու մէջ կատարուած գործը, որպէս կ'ներկայացուի այն՝ բերուած վկայականներով։ Գրաբար և աշխարհաբար Հայերէն կ'ուսուցուի խնամով և կատարելապէս։

Գոլէճն ունի երաժշտութեան զօրաւոր ճիւղ մը, ուր կ'աւանդուին դաշնակի, երգեհոնի, ջութակի և երգի դասեր։ Յառաջիկայ տարի մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի ըլլայ նաև գծագրութեան և նկարչութեան։ Դարձեալ, ուզողներուն կ'ուսուցուի ձեռագիտութիւն, մեքենայով գրել, սղագրութիւն և առևտրական թղթակցութիւն։

Աւելի տեղեկութիւն խնդրողներ իրենց նամակները գոլէճին Նախագահին ուղղելու են սա հասցէով. Dr. Patrick, c/o British Post Office, Constantinople. 10—10

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէճէ միւպայեա օլունաճագ պէհազ տարըն պէհէր աթիգ դըյէսի մէճիտի եիկիրմի դրուշ հիսապըյլա պիր դրուշ եէթմիշ պէշ սանթիմ Ֆիյաթըլլա Թալիպի եօհանէսինտէ օլուպ, ման հալ րումինին եիկիրմի իքինճի բազար իրթէսի կիւնիւնէ գատար եիւզտէ իւչ թէմինաթ ակչէսի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւսթասհիպէն եէվմը մէզքիւրտէ նիհայէթ սաաթ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւչթէրիլէրնայա կէլմէլէրի.
Փր 19 Աղոստոս 321 3—2

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Ամերիկեան Աղջկանց վարժարանիս նոր շրջանը կ'սկսի Սեպտ. 6ին չորեքշաբթի։ (Ն. Տ.)

Վարժարանս նոր յօյսերով յառաջ կը նայի դալ տարուան։ Անգլիերէն լեզուի ուսման հետ, որու միշտ մասնաւոր ուշադրութիւն կ'տրուի, Գաղղիերէն, Երաժշտութեան և կարի ու ձեռագիտութեան եւս յուսալի է թէ հաւասարապէս զարկ պիտի տրուի։

Շարունակ ջանք կ'ըլլայ ներմուծել նոր մեթոտներ վարժարանին մէջ և զայն օժտել ամէնէն նոր գիրքերով։ Վարժարանին տեղն ընտիր է, սենեակներն օդաւէտ են և ջուրն առատ։

Խնամոտ ուշադրութիւն միշտ կ'տրուի աղջկանց առողջութեան։ Այն ծնողներն որք կ'փափաքին իրենց աղջիկներն այս վարժարանը ղրկել, կրնան աւելի մանրամասնութիւններու ալ տեղեկանալ վարժարանին Ցայտագրէն, որ պիտի ղրկուի զանիկա տեսնելու փափաքողներուն։

Յուսալի է որ բոլոր աշակերտուհիները վարժարանս պիտի վերադառնան, և ամէնն ալ պատրաստ պիտի ըլլան առաջին շրջանի թոշակը կանխիկ վճարելու, ինչպէս նշանակուած է Ցայտագրին մէջ։

Միս Փաուըս և Միս Ալէն (որ տարուան մը բացակայութենէ ետքը իր գործին կ'վերադառնայ) վարժարանը պիտի գտնուին բացումէն մէկ երկու օր առաջ, նոր աշակերտուհիները ընդունելու, որ կրնան հեռու տեղերէ եկած ըլլալ։

Բոլոր դիմումները պարտին ըլլալ առ Միս Հարիէթ Ճ. Փաուըս, Պրուսա։ 5—3

ՋՂԱՅԻՆ Է՞Ք

ՆԱՐԴԱՅԻ՞Ք, ԳԻՏԻ ԲԺՇԿՈՒԻՔ

Ամէնէն չնչին պատճառով շատ անգամ ջղային հիւանդութեան կ'ենթարկուի մարդ և եթէ կարեւորութիւն չտալով անփոյթ գտնուի ինքզինք դարմանել տալու, հիւանդութիւնն աստիճանաբար կ'յառաջանայ և մինչև իսկ ապագայ զաւակներուն կ'փոխանցուի։ Լուսնոտները, կաթուածահարներն և ուրիշ ջղային հիւանդութենէ տառապողներ, կամ այն է որ իրենց ծնողացմէ ժառանգած են սոսկալի հիւանդութիւնն և կամ հիւանդութեան նոր սկսած տաեն կարեւորութիւն չտալով անոր, իրենց այսօրուան դժբախտ վիճակին հասած են։

Ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակն ալ շուտով կ'բժշկուի, եթէ հիւանդը կանոնաւորապէս գործածէ ՎԱԼԷՐԻԱՆԱՓ ՃԱՄՕՆԵԱՓ ՏԸ ԲԻԷՐԼՕ անուն ալեսարհեստական դեղը։

Այս դեղ անմիջապէս կ'հանդարտեցնէ ջիղերն և ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակն արագ և վերջնականապէս կ'բժշկէ։ Անքնութիւնը, քնաշրջիկութիւնը, կէս գլխու ցաւը, ... խօսելու անկարողութիւնը, ցնցումները, դիւրագրգռութիւնը, ջղային հազը, սրտի բաբախումը, ... ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակը կ'բժշկուին ՎԱԼԷՐԻԱՆԱՏ ՏԸ ՃԱՄՕՆԵԱՓ ՏԸ ԲԻԷՐԼՕ գործածելով։ Կեղծիքէն զգուշանալ։ Կ'ծախուի ամէն մեծ դեղարաններու և դեղագործ ... մէջ։ 50—33

ՀԱՅ ԱՄԵՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՄԱՆԻՍԱ

Վարժարանիս Դ. տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 1/14ին. հաստատութեանս Տնօրէնն է Մր. Ճէյմս Մէքնօթն. կարող մայր մը խնամքը պիտի վայելեն գիշերօթիկներ. Նոր տեսչութիւն և կարող ուսուցիչներ կարելին պիտի չխնայեն որ յաջող շրջանաւարտներ կրթական լաւագոյն պայմաններով ընդունուին Իզմիրի միջնագոյն քոլէճը։ Գիշերօթիկներուն տարեթոշակն է 14 օսմ. ոսկի, կէսը կանխիկ վճարելի։ Աւելի տեղեկութեանց և յայտագրի համար դիմել պէտք է առ Վեր. Ճէյմս Մէքնօթն, Ամեր. Քոլէճ, Իզմիր։ 10—3

ՍԷՆ ՐԱՖԱՅԷԼԻ ԳԻՆԻ

Սէն Րաֆայէլի գինին աննման դեղ մ'է ամէն անոնց, որք հիւանդութենէ նոր ոտքի ելած՝ տկար են, ծնկերնին կ'դողայ, անկարողութիւն կ'զգան և ստամոքսի տկարութեան պատճառաւ իրենց կերածը չեն կրնար մարսել։ Այս գինին բաղադրուած է արիւնը զօրացնող և մարսողութիւնը դիւրացնող դեղերուն ամէնէն զօրաւորներէն ու ազդեցիկներէն, հետեւաբար առողջաւէտ ազդեցութիւնը անվրէպ է։ Խիստ անուշահամ է ու քաղցրահոտ. այս պատճառաւ ամէնէն փափուկ կիները, տղաքներն ու բնաւ դեղ խմել չկրցողներն անգամ հաճութեամբ կ'խմեն զայն։ Տղոցկան կիներուն ու ծծմայրերուն կ'յանձնարարուի մասնաւորապէս, որովհետև կաթը կ'ուժովցնէ, կ'առատցնէ և տղուն անդառնութիւնն ու ... կ'դիւրացնէ։ ՍԷՆ ՐԱՖԱՅԷԼԻ ԳԻՆԻՆ որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, բնաւ վնաս չի պատճառեր։ Կեղծ չառնելու համար շիշերուն վրայ սա գիրերը պէտք է փնտռել Vin St Raphaël։ Կ'ծախուի ամէն մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։ 50—20

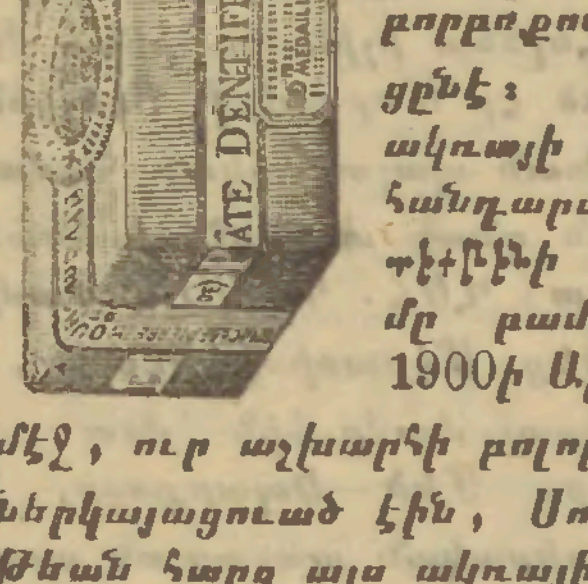
ՃԵՐՄԱԿ ԵՒ ԱՌՈՂՋ ԱԿՌԱՆԵՐ

Եթէ կ'ուզէք ազատ մնալ շատ մը հիւանդութիւններէ որոնք բերնի միջոցաւ կը փոխանցուին, եթէ կ'ուզէք ունենալ ճերմակ և առողջ ակռաներ, եթէ կ'ուզէք ապահովել ձեր բերնին, լինտերուն ու ակռաներուն առողջութիւնը, եթէ կ'ուզէք որ ձեր ակռաները չփտին ու փտել սկսածներն ալ բժշկուին, գործածեցէ՛ք

ՍՈՒԼԱԳԻ ՊԷՆԷՏԻՔԹԻՆ

ՕՇԱՐԱԿԸ, ՓՈՇԻՆ ԿԱՄ ԽՄՈՐԸ

որ Բառնըշարեան դրութեամբ պատրաստուած անուշահոտ և հականեխական է

լինտերուն մէջի միքրոբները կ'ջնջէ, բերնին գարշահոտութիւնը կ'բուժէ, կոկորդին ու խռչափողին թպրտալից նիւթերն ու բորբոքումները կ'անհետացնէ։ Ամէնէն սաստիկ ակռայի ցաւն իսկոյն կը հանդարտի Սուլագի Պէնէտիքթին մէջ թրջուած կտոր մը բամպակով։ Բարիզի 1900ի Արուեստահանդէսին մէջ, ուր աշխարհի բոլոր ակռայի դեղերը ներկայացուած էին, Սուլագի Պէնէտիքթեան հարց այս ակռայի դեղերն աննման հռչակուեցան, և այս կարևոր Վարչութեան Տնօրէնն արուեստահանդէսին մէջ մեծ անգամ անուանուելով, գերազանցապէս նուիրագործուեցաւ համբաւն այս արտադրութեան 26—19

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆ (45)

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՍԱԿՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԷՆ

ԾՓՈՒՆ ԿՂԶԻՆ

ԺԴ.—ՀԱՆԴԷՍԷ ՀԱՆԴԷՍ

Ուժով մը խթեց ձին, և հեռացաւ արշաւասայր, վերջին ակնարկովը նետելով ծառերուն մինչև կանգնած սպիտակ ամարանոցին վրայ։ Արդ, ինչո՞ւ համար նախկին վաճառականը վերօտին երեցաւ մեծափարթամ Թէնքրուընի կերպարանքով, և կ'սպառնայ կուսակցական վէճ սերմանել Ստէնտըրտ Այլընտի մէջ, որ երբեք առևտրական գործերու համար չէ ստեղծուած։

—Է՛հ, ըսաւ Բէնչինա, Թերեւս պիտի ուզէր մեզի ընկերանալ այս հիանալի ձիաւորը։

—Այո՛, յարեց Ֆրասքոլէն, և անկարելի է թէ մեր Մընպար բարեկամը կրնար իրաւունք ունենալ։ Բոլորովին տրտում տեսար մեկնեցաւ Օր. Տայ Բըվըլի հանդիպած չըլլալուն համար։

—Ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ միլիառը երջանկութիւն չի պարգեւեր, պատասխանեց Իվէրնէս, մեծ փիլիսոփան։

Միջօրէէն ետքն և գիշերը, ամարանոցի մէջ հեշտալի ժամեր անցան Բըվըլի ընտանիքին հետ։ Բառաձայն նուագախումբն ամարանոցին մէջ եւ գտաւ նոյն սիրալիր ընդունելութիւնը, զոր գտած էր 15րդ Ծառուղիին պարտէզին մէջ։ Համակրալիր գումարում, որուն կ'խառնուէր արուեստն յոյժ հաճոյալի կերպով։ Ընտիր կտորներ ածուեցան դաշնակի վրայ։ Տիկին Բըվըլի. քանի մը նոր կտորներ ածեց։ Օր. Տայ երգեց իբրև ճշմարիտ արուեստագէտ, և Իվէրնէս, որ աղուոր ձայնով մ'օժտուած է, իր բամբ ձայնը (Բէնօ) խառնեց դեռատի օրիորդին բարձր ձայնին (սօփրանօ)։

Չի գիտցուիր ինչո՞ւ համար— Թերևս դիտմամբ ըրաւ— Բէնչինա խօսակցութեան մէջ կամեցաւ մը հասկցուց թէ իր ընկերներն ու ինք նշմարած էին Ուօլըր Թէնքրըրնը, երբ ամարանոցին շրջակայքը ձիու կուգար։ Ասիկա մեծ ճարպիկութիւն մ'էր, իր կողմէ, և արդեօք աւելի լաւ չէ՞ր լռել։ Ո՛չ, և եթէ վերակացուն հոն եղած ըլլար, իր հաճութիւնը տուած պիտի ըլլար։ Թեթև, գրեթէ աննշմարելի ժպիտ մը փթթեցաւ Օրիորդ Տայի շրթունքներուն վրայ, իր սիրուն աչքերը փայլատակեցան, և երբ վերսկսաւ երգել, այնպէս թուեցաւ թէ իր ձայնն աւելի խորաթափանց և ազդու դարձած էր։

Տիկին Բըվըլի պահ մ'անոր նայեցաւ և չատացաւ ըսել, մինչ Մր. Բըվըլի յոնքը կ'պռստէր։

—Զղջնեցա՞ր, զաւակս։

—Ո՛չ, մայր իմ։

—Եւ դո՞ւք, Մ. Իվէրնէս։

—Ամենևին, տիկին։ Ծնանելէս առաջ, երգեցիկ մանուկ մը եղած ըլլալու եմ Երկնային Դրախտին մատուռներէն մէկուն մէջ։

Երեկոյթը կ'աւարտէր, և կէս գիշերը մօտ էր, երբ Մր. Բըվըլի երթալ հանգստանալու ժամն հասած համարեց։

Յաջորդ օրը, այս պարզ ու սիրալիր ընդունելութեան վրայ ուրախ զուարթ, քառաձայն նուագախումբը վար իջաւ դէպի Բաքիրդէ։

Թաիթիի աղէկ դադարն այլ եւ շաբաթ մը միայն պիտի տևէր, կանխաւ գծագրուած իր ուղեգիծին համաձայն, Ստէնտըրտ Այլընտ ճամբայ պիտի ելնէր դէպի հարաւ արևմուտք։ Եւ անտարակոյս ոչինչ պիտի կրնար նշանաւոր հանդիսացնել այս վերջին շաբաթը, որու միջոցին նորս զբօսաշրջիկներն ամբողջացուցին իրենց պտոյտները, եթէ յոյժ բարեպատեհ միջադէպ մը չպատահէր Նոյեմ. 11ին։

Բաքիրդէի նաւին բարձրացող ըլլալին փարոսն առաւօտուն իմաց տուաւ թէ Խաղաղականի ֆրանսական նաւատորմը երեւցած էր։ Ժամ 11ին, առաջնակարգ յածանաւ մը, «Լը Բոռի», նաւահանգիստէն դուրս խարիսխ նետեց Բ. կարգի երկու յածանաւերու և մէկ չոգենաւակի հետ։ Երկուստեք կանոնական ողջոյններ փոխանցուեցան, և դեր—ծովակալը, որուն անձնական դրօշը կ'ծածանէր «Լը Բոռի»ի վրայ, ցամաք ելաւ իր սպաներուն հետ։

Թնդանօթի պաշտօնական հարուածներէն ետքը, որոնց միացուցին իրենց հանրապետական որոտումները Սփոռն կղզին զանակի և Խէլքի հրետանիները, դեր—ծովակալն և Ընկերութեան կղզիներուն Հրամանատար—Բօմփէրը յաջորդաբար փոխեցին այցելութիւն տալ իրարու։

Նաւաբաժնին մարտանաւերուն սպաներուն և նաւաստիներուն համար բարեբախտութիւն մ'էր որ Թաիթիի նաւահանգիստն այն պահուն երբ Ստէնտըրտ Այլընտ դեռ հոն կ'գտնուէր։ Ընդունելութեան և հանդէսներու նոր առիթներ ներկայացած էին։ Խաղաղականի Գոհարը բաց էր Ֆրանսացի նաւազներուն առջև, որք կ'փութային երթալ սքանչանալ անոր հրաշալիքներուն վրայ։ Բառասուն և ութ ժամ, ֆրանսական նաւաստիներուն համազգեստները խառնուեցան Միլիառատէրներուն մարզաններուն հետ։

Սայրը Պիքըրրտաֆ Դիտարանին կողմէ ընդունելութիւն կատարեց և Քէլիտըրտ Մընպար ալ զբօսարանին և իր իրաւասութեան ներքև գտնուած ուրիշ հաստատութեանց կողմէ։ Այս պարագաներուն մէջ է որ այս զարմանալի Քէլիտըրս Մընպարի մաքին մէջ ծնաւ հսկայական գաղափար մը, որուն իրականացումն անմոռանալի յիշատակներ պիտի թողուր։ Եւ այս գաղափարն հաղորդեց կառավարչին, որ ընդունեց զայն, Երևելեաց Խորհուրդին կարծիքն առնելէ վերջ։

Այո՛, որոշուեցաւ մեծ հանդէս մը տալ Նոյեմ. 15ին։ Իր հրամանագիրը կ'պարունակէր հանդիսական հացկերոյթ մը և պարահանդէս մը, որք պիտի տրուէին քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ։ Այդ թուականին, օդափոխութեան գացող միլիոնատէրները վերադարձած պիտի ըլլային, քանի որ Սփոռն կղզին երկու օր ետքը պիտի մեկնէր։

Երկու հատուածներուն բարձր անձնաւորութիւնները ներկայ պիտի գտնուէին այս հանդէսին, ի պատիւ Բօմարէ Զ. աւագապետուհիին, Սերապայի կամ բնիկ Թաիթիցիներուն և ֆրանսական նաւաբաժնին։

Քէլիտըրս Մընպարի յանձնուեցաւ կազմակերպել այս հանդէսը, և կարելի էր նոյնքան վստահիլ անոր երևակայութեան որքան եռանդին։ Բառաձայն Նուագախումբն ինքզինք անոր տրամադրութեան ներքև դրաւ, և համաձայնութիւն գոյացաւ որ հիմնագրին ամէնէն յանկուցիչ թիւերուն մէջ նուագահանդէս մ'ալ ըլլայ։

Գալով հրաւիրագրերուն, զանոնք բաշխելու պաշտօնը կառավարչին վիճակեցաւ։

Նախ Քէլիտըրս Մընպար անձամբ գնաց խնդրել աւագապետուհիէն, և անոր պաշտօնաներէն, իշխաններէն ու իշխանուհիներէն որ ներկայ ըլլան այս հանդէսին։ Աւագապետուհին բարեհաճեցաւ ընդունիլ հրաւէրը։ Հրամանատար—Բօմփիէրը, Ֆրանսացի բարձր պաշտօնատարները, դեր ծովակալն ու իր սպաներն ևս չուշ շնորհակալ եղան այս վեհանձն հրաւէրին համար։

Ի մի բան, հազար հրաւիրագրեր ուղղուեցան։ Անշուշտ հազար հրաւիրեալներն ալ թաղապետական սեղանը պիտի չբազմէին։ Ոչ, հարիւր հոգի միայն, բարձր անձնաւորութիւնք, նաւաբաժնին սպաները, ֆրանսական Թեմերկութեան իշխանութիւնք, առաջնակարգ պաշտօնատարները, Ստէնտըրտ—Այլընտի Երևելեաց Խորհուրդն և բարձրաստիճան կղերը։ Բայց դարաստանին մէջ տեղի պիտի ունենային խնճոյքներ, խաղեր, հրախաղութիւններ, զուարճութիւններ։ Մալիքարլիի իշխանն ու իշխանուհին ալ չմոռցուեցան, բայց ըստ որում անոնք ամէն տեսակ ցոյցերու թշնամի էին և մեկուսացած կ'ապրէին իրենց 32րդ Ծառուղիին համեստ բնակարանին մէջ, շնորհակալութիւն յայտնեցին կառավարչին հրաւէրին համար, զոր ցաւ ի սիրտ պիտի չկարենային ընդունիլ։

—Հէ՞ք իշխան ու իշխանուհի, ըսաւ Իվէրնէս։

Մեծ օրն հասաւ։ Ստէնտըրտ—Այլընտ զարդարուեցաւ ֆրանս. ու Թաիթեան դրօշներով, որոնց հետ կ'խառնուէին միլիոնատէրներու դրօշը։

Բօմարէ աւագապետուհին ու իր արքունիքը, հանդիսական զգեստներ հագած, ընդունուեցան ձախակողմեան նաւահանգստին մէջ, կրկնակ հրետաններուն թամբլիններով, որոնց կ'պատասխանէին Բաքիրդէի Թնդանօթներն և ֆրանսական նաւաբաժնին հրանօթները։

Երեկոյեան ժամ 6ին ատենները, դաշտաստանին մէջ պատշաճ մը եղաւ, այս բոլոր բարձր անձնաւորութիւնք քաղաքապետական ապարանքը հասան, որ շքեղօրէն դրօշազարդուած էր։ Ի՛նչ գեղեցիկ տեսարան կ'պարզէր հսկայ սանդուղը, որուն իւրաքանչիւր աստիճանը ... զոր ֆր.էն պակաս չէր արժած, ինչպէս Նիւ—Եորքի մէջ Վանտըրպիլթի ապարանքին սանդուղը։ Եւ շքեղ սեղանատան մէջ, հրաւիրեալները գացին բազմեցան այս անմոռանալի խնճոյքին սեղանները։

Կառավարիչը կատարեալ ճարտարութեամբ գործադրեց նախաթոռութեան կանոնագիրքը, և վէճի առիթ չընծայեց երկու հատուածներուն մրցակից մեծ ընտանիքներուն միջև։ Իւրաքանչիւր ոք գոհ եղաւ իրեն յատկացուած տեղէն,—ի մէջ այլոց Միս Տայ Բըվըլի, որ Մր. Ուօլթըր Թէնքըրտընի դիմացը նստած էր։ Ասիկա կ'բաւէր երիտասարդին և դեռատի օրիորդին, և լաւագոյն էր զանոնք աւելի չմօտեցնել իրարու։

Պէտք չկայ ըսելու թէ Ֆրանսացի արուեստագէտներն եւ գանգատելու պատճառ մը չունեցան։ Կառավարիչը զանոնք պատուոյ սեղանը բազմեցնելով, յարգանաց ու համակրութեան նոր ապացոյց մը տուաւ անոնց, իրենց տաղանդին և իրենց անձերուն համար։

Իսկ ճաշացուցակը, զոր վերակացուն ուսումնասիրած, խորհած և կարգադրած էր, ցոյց կուտար թէ Միլիառ—Սիթի խոհակերական տեսակէտով եւս նախանձելու բան մը չունէր վաղեմի Եւրոպային։

Թարգմ. Բ. Մ. ՊՕՂԱՃԵԱՆ (Շար.)